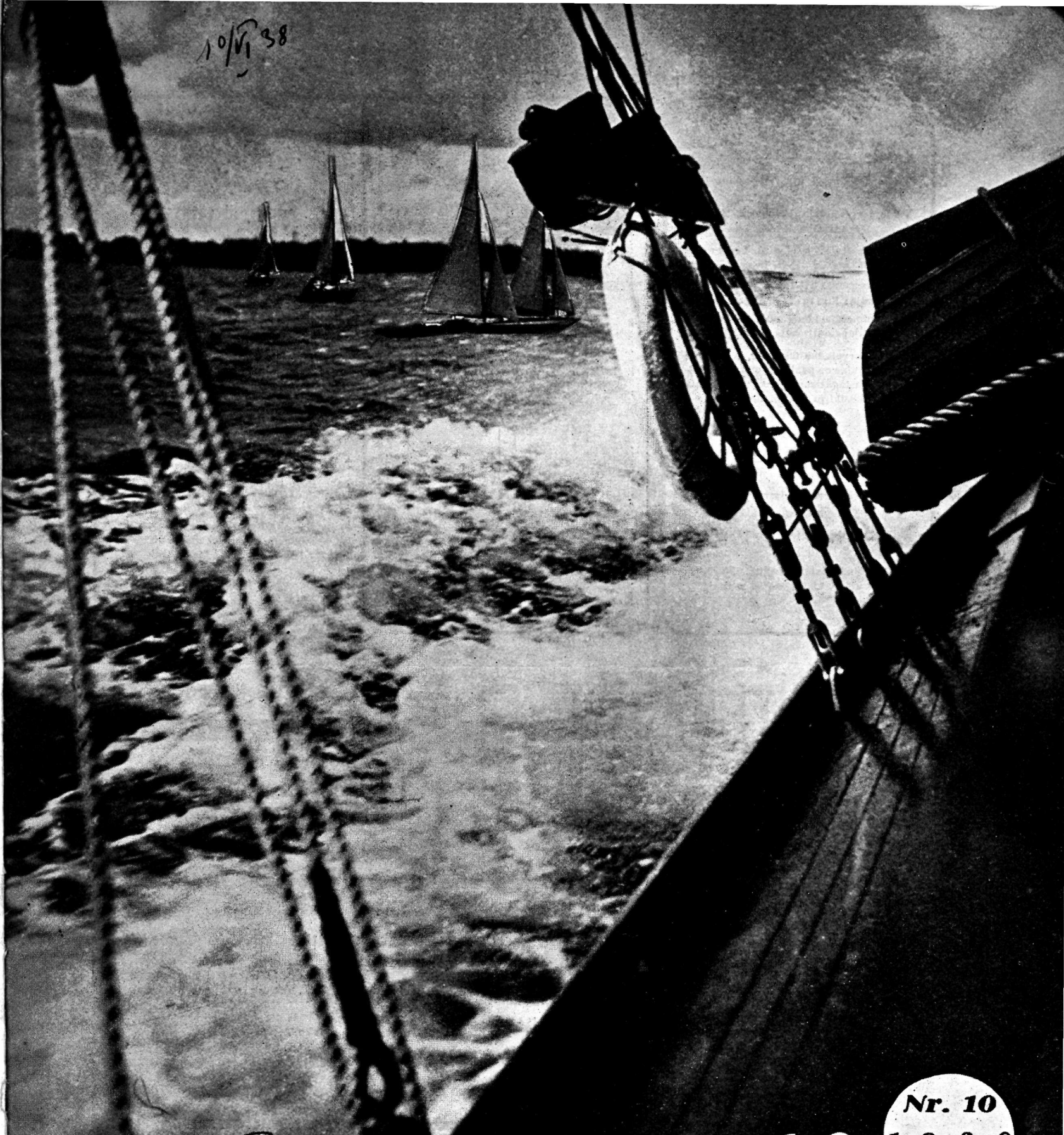

10/V 38

Nr. 10
1 9 3 8
30 s.

Haitse Ho!

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap.
Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti
ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele
tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvi-
tamata ja tagasisaatmiseks märkimata
käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3.
Telefon 451-80.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

ILMUB KAKS KORDA KUUS

Nr. 10

1938

SISUKORD:

- Suvisted.
- Les:* Peaminister Kaarel Eenpalu 50-aastane.
- Kol. J. Maide:* Kaitseliit ja Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus.
- Viienda Võidupüha ja XI Üldlaulupöetel.
- A. Mäll:* Spordi ja kehalise kasvatuses tähtsus tänapäeval.
- Läti Kaitseliidu motoriseeritud üksuse küllaskäik Eestisse.
- EPa:* Prantsusmaa rahvuspühadest.
- Suvikodu Kaitseliidu noortele Võrumaal.
- Vabadussõja kangelaste austamine.
- Mer. leitn. J. Ivato:* Suurriikide huvidest ja ettevalmistusist tähtsamail mereteatritel.
- A. Tr.:* 28. mai 1908. a. Tallinna reidil.
- N. K. Talli na Maleva 8. aastapäev.
- Laulgem laulupeoga kaasa!
- V. H.:* Päev Mustamäe lasketiirul.
- Noorte Kotkaste väärivad teod.

A/S

VOLTA TEHASED

Tallinn, Soo t. 27

TEL. 477-66

**Gaasikaitsevadetele kurnad ja venti-
laatorid.**

Kuivatusvadete ja soojaõhu-küte.

Tsentraal-tolmuimejad.

Vesivarustusvadete ja automaadid.

Elektri-küttekolded.

Rauast ribitorud keskküttele.

Tuleohuta triikraud.

Eelarved ja nõuanne tasuta.

Ar 938 P
kaitse

Kaitse Kodu!

Nr. 10

Tallinnas, 31. mail 1938

XIV aastakäik

SUVISTED

Suvistepühad seisavad ukse ees.

Kauaoodatud kevadest, mis saabus päikesepaiste õrna soojusega ja esimeste pungade puhkemisega looduse varajases ärkamises, on saanud päikese- ja värvirohke suvi.

Juba on aasad ja niidud kaetud rohelse rohusamblaga, mets on tulvil meeldivaid suvearoomi ja põldudel on viljakõrte esimesed õrnad udemed tõstmas julgesti oma päid igavese eluallika — päikese — poole.

Suvi saabub pikkade ja julgete sammudega.

Suvistepühad langevad alati kauneimale aastaajale, kus loodus on oma ilusaimas õieehtes ja kus kevad ning suvi teineteisele kätt ulatavad.

Suvistepühad on kujunenud meile tõsisteks suvepühadeks, kus põldur hakkab oma põllust esimesi uusi rõõme tundma ja kus linlane pageb linna tolmuseilt tänavailt ja ängistavate kivimüüride vahelt vabasse loodusesse, et rahulikus metsavaikusel õite-õilmete joovastavatest lõhnadest tõsist ja meeliülendavat rahu tunda.

Mingem siis ja matkakem mööda avaraid metsi ja välju, vaadeldagem looduse jõulist küpsust ja tundkem sellest rõõmu. Kuulakem lindude laulu põlismetsa sügavas vaikusel ja hingakem avara rinnaga lillede uimastavaid lõhnu — looduse kauneimaid andeid.

Vabastagem end korraks kõigist muredest, heitkem endast argipäeva kohustuste painav rüü ja tundkem end tõsiselt vabadena suvise looduse hellitavas süles.

Loodus on nii avar, metsad on nii haljad ja niitude õitsev vöö lõhneb nii imetoredasti.

Kusagil ei ole suuremat rahu kui sügavas põlismetsas. Loodus on sulgenud siin oma väravad kõigele, mis on erutusttoov ja rahutuks-tegev. Siin võib ainult puhata ja nautida looduse sügavat ilu.

Suvistepühadega on loodus jõudnud oma kauneimasse ajajärku. Metsad ja aasad on nagu pidurüüs, kõikjal haljendab ja õitseb. See on looduse värvirikas õiepidu enne täisküpsust.

Meie mõistame seda ja oskame tunda sellest rõõmu. Loodus oma avarustes on meile nüüd rohkem kui kunagi südamelähedane.

Meil on kujunenud ilusaks kombeks, et suvistepühadeks tuuakse niihästi maal kui linnas värsked kaski tuppa. See on inimese alateadvuslik lähenemine loodusele tema kauneimal õitse- ja kasvuajal, kus toomingate uimastav aroom ja värskete kaskede joovastav lõhn viib meid suvise looduse mõistmisele ja hindamisele kõige lähemale.

Kevad oma esimestes õilmetes ja suvi oma küpsuse esimeste tunnuste avaldudes mõjuvad kõige rohkem joovastavalt inimese ergukavale ja sunnivad teda vahetama oma kitsa kambri looduse vabade avaruste vastu. See on alateadvuslik tung, millele allub iga inimene. Looduse kutse päikese soojendava paitusega ja niitude-metsade uimastavate lõhnadega on nii võimas, et sellele on raske vastu panna. Lähenevas suves peituvad salapärased jõud, mis kutsuvad meid endiga kaasa ja millele meie peame alistuma kinnisilmi. Alistugem siis ja järgigem sellele salapärasele kutsele. Suvisted on ukse ees — mingem ja nautigem suve rõõmusid ja mõnusid.

Selleks — õnnelikke suvisteid!

Peaminister Kaarel Eenpalu

50-aastane

Peaminister Kaarel Eenpalu

28. mail s. a. pühitses Peaminister Kaarel Eenpalu oma 50. sünnipäeva.

Kaarel Eenpalu nimi meie avalikus ja riiklikus elus on tihedalt seotud meie senise poliitilise eluga ja riikliku saamislooga. Tema teened meie rahvuslikus ülesehitamisetöös ja riigielu korraldamisel on leidnud täit tunnustamist, mis on väljendatud selgesti juubilari kauaaegses töös Vabariigi Valitsuse liikmena, eriti aga ta hiljutises kutsumises Peaministri vastutusrikkale kohale.

Kaarel Eenpalu tunneme meie kui suurt riigimeest ja administraatorit, kelle juhtimisel meie sisepoliitiline elu on leidnud endale kindla ja sirgjoonelise aluse. Kauaaegse riigi julgeoleku eest hoolitsejana on Kaarel Eenpalu suutnud oma administraatori võimeid täiel määral maksta panna. Me tunneme teda kui riigi julgeoleku eest hoolitsejat, riigi keskväimu tugevuse eest võitlejat, loovate jõudude rakendajat ülesehitavale tööle, rahva tervikluse nõudjat, rahvusliku iseteadvuse ja rahvusliku uhkusega õhutajat, Eesti orientatsiooni tä-

histajat ja usu süvendajat maamulla pühadusse. Kaarel Eenpalu on huvitavaimaid kujusid Eesti avalikus elus ka selle poolest, et ta on sidunud lumised kõrgused musta mulla sügavusega, on ehitanud silla Jakob Hurda kõlbelise idealismi ja Carl Robert Jakobsoni võitleva realismi vahel, nagu ütleb tema kohta Mart Raud.

Kaarel Eenpalu on üks neid tüsedaid töömehi ja tegelasi, kes on võtnud meie riigielu juhtimisest tegelikult osa juba Vabariigi alguspäevadest saadik. Vabariigi Presidendi Konstantin Pätsi kõrval, kes Vabariigi 20-a. iseseisvuse jooksul on olnud enam kui 10 aastat Valitsuse juhiks, on Kaarel Eenpalu sama pika aja olnud valitsuse liikmeks, olles vahepeal lühemat aega ka Riigivanemaks ja peaministri asetäitjaks juba eelmises Valitsuses.

Kaarel Eenpalu sündis 28. mail 1888. aastal Tartumaal, Vesneri vallas, põllumehe pojana. Alghariduse sai ta koduvalla külakoolis, mille järele siirdus Tartu, kus lõpetas Hugo Treffneri nimelise gümnaasiumi. Astudes selle järele Tartu ülikooli õigusteaduskonda, mille lõpetamise järele õiendas riigieksamid 1914. a. Moskva ülikoolis.

Juba koolipõlves ilmneseid Kaarel Eenpalu juures organisaatori anded ja tugev rahvuslik joon. Juba keskkooli õpilasena asutas ta koos Luunja vallakirjutaja Kirsimäega Luunja rahvaraamatukogu seltsi, mis oli esimesi sellesarnaseid Eestis. Hugo Treffneri gümnaasiumis oli ta üks õpilastevahelise salaseltsi „Amittia“ asutajaid, kus ta algas oma esimest rahvuslikku võitlust isamaaliku vaimu arendamiseks kaasõpilaste seas. Julge ja tulvil isamaalikkude vaimustust, hakkas temas ikka enam ja enam juhi ja eestvedaja iseloom välja kujunema. Sellena astus ta ka ülikooli, kus ta jätkas oma seltskondlikku tööd küll rahvusliku kõne- ja sulemehena ning karskuse idee eest võitlejana. Ka siin ei unusta ta oma lemmikhuvi — rahvaraamatukogude korraldamist, mis alal ootab teda lai ja avar tööpõld. See töö nõuab temalt palju energiat, kuid see ei heiduta teda. Rännates tihti maad mööda ringi ja puutudes tihedalt kokku rahvaga, noor ja elavhingeline Eenpalu külvab noorsoo hinge karskuse mõtteid, propageerides ja sidudes selle ideesid haridusega. Kõikjal rõhutab ta hariduse omandamise tähtsust, luues vabaharidusetöö ning karskusseltside rakukesi ning organiseerides rahvaraamatukogusid. Alates samal ajal tegutsemist ajakirjanikuna, liitub Kaarel Eenpalu „Noor-Eesti“ kirjandus-ühiskondliku ideerühmitusega, töötades selles innukalt ja huviga kaasa.

Pärast ülikooli lõpetamist ei anta aga Kaarel Eenpalule kohe mahti rahulikule tööle asuda. 'Algav maailmasõda kutsus ta sõjaväkke. Ta lõpetab Peterburis Paul I nimelise sõjakooli ja saadetakse noore suur-tükiväehvitserina Austria rindele.

Kodumaale jõuab ta tagasi alles 1917. a. novembris, — ajal, kus Maavalitsus peab juba Eestis laastavate enamlastega pingutavat võitlust meie rahvusliku iseseisvuse eest. Kaarel Eenpalu saabub Tartu, kus Eesti rahvuslikud väeosad on suutnud võimu oma käes pidada ja kus enamlaste võim ei olnud nii suur kui näit. Tallinnas.

Tulise isamaalasena ja tubli rahvuslasena hakkas Kaarel Eenpalu kohe Eesti rahvuslikke väeosi korraldama. Ta asub Tartu miilitsaülema ja hiljem Omakaitse juhi kohale, kus tal tuleb teha Vene vägede lahkumisel õige palju pingutavat tööd. Ta õhutab kõigjal Eesti riikliku iseseisvuse mõtet, avaldab sellekohaseid kirjutusi „Postimehes“ ja näitab selge sõnaga, et Eesti rahvusriik on võimalik, kutsudes kõiki võitlusesse selle idee teostamise eest.

Saabuv Saksa okupatsioon ajab küll Eesti rahvuslikud väeosad laiali, kuid ta ei suuda kustutada kõrgeaatelist iseseisvuse tuld rahva ja juhtide südameis. Kaarel Eenpalu, kuigi ta on sunnitud okupatsioonivõimudele alistuma, jätkab pörandaalust tööd Eesti iseseisvuse mõtte arendamiseks. Ta tunneb endas vankumatut tahet Eesti rahvariigi üleshitamise kasuks edasi töötada, ja selleks teeb ta kõik mis võimalik. Ta kirjutab brošüüri „Õiguslik riik“, mille mõtted on küll ohjeldatud Saksa tsensuuri poolt kammitsasse, kuid siiski hoovab sealt ridade vahelt, et ka Eesti iseseisvus põhjeneb seadusele ja õigusele.

Kui Saksa okupatsiooniväed lõpuks Eestist lahkuvad ja meie rahvuslik valitsus saab võimu enda kätte, määratakse Kaarel Eenpalu uuesti Tartu miilitsaülemaks. Kuid sellel kohal ei saa ta püsida kaua. Algav Vabadussõda annab talle uusi ja tähtsamaid ülesandeid. Tartu vallutatakse enamlaste vägede poolt ja

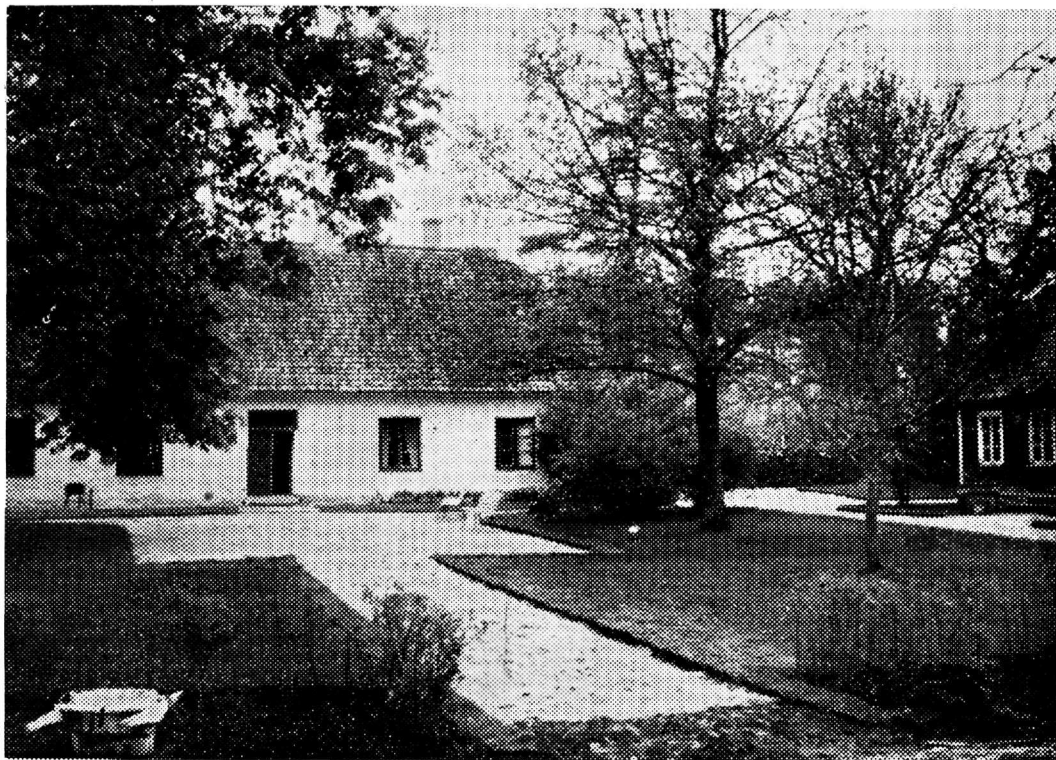
meie valitsusasutused evakueeritakse Tartust. Hinnates meie kodumaa rasket seisukorda asub Kaarel Eenpalu formeerima Tartu kooliõpilaste pataljoni ja asub selle etteotsa, et puhastada Lõuna-Eesti meie maale tunginud vaenlastest. Hiljem astub ta oma sõjaväelise eriala tõttu suurtükiväkke ja formeerib partisaanide löögiosade toetamiseks raskepatarei, mille ülemana ta teeb kaasa mitmed rasked lahingud. Hiljem võtab ta ka osa Krasnaja Gorka dessandist, minnes kaasa Eesti ja Briti laevastiku ühisoperatsiooniga Kroonlinna vastu.

Ohvitserina ja juhina oli Kaarel Eenpalu üks eeskujulikemaid sõjamehi, kes võitles täie innu ja armastusega kodumaa vabaduse eest. Tema sõjamehelik tublidus ja rahvuslik vaimustus aitasid lahendada nii mõnegi raske olukorra soodsas vaimus.

Ajal, kus maa oli juba vaenlasist puhastatud ja meie esimene rahvaesindus võis Asutava Kogu näol kokku astuda, lahkus Kaarel Eenpalu sõjaväeteenistusest, kuna teda ootasid uued ja vastutusrikkamad ülesanded: ta valiti Asutava Kogu liikmeks. Olles algul Asutava Kogu poolt valitud ajutise põhiseaduse väljatöötamise komisjoni esimeheks, saab Kaarel Eenpalu Riigikontrolöriks. Kuna juba siin on ilmnenu tema suured administraatori anded, valitakse ta juba 32-aastaselt, s. o. 1920. aastal, siseministriks. Siit peale algab Kaarel Eenpalu viljakas riigimehe töö. Eriti siseministrina on ilmnenu Kaarel Eenpalu riigimehe ja administraatori talent kõige suuremal määral. Siseministrina on ta kuulunud Vabariigi Valitsusse, nagu juba varem öeldud, üle 10 aasta. Selle aja jooksul on ta meie riigielu korraldamisel teinud ära määratu tööd. Kõigepealt on ta loonud eeskujuliku politsei-aparaadi. Uudisena terves Euroopas kutsuti meil Kaarel Een-

K. Eenpalu sünnitalu Tartumaal Raadi vallas

Peaminister K. Eenpalu „Hellema“ talu eluhoone Harjumaal Arukülas

palu siseministriks olekul ellu poliitiline politsei. Meie eeskujul on loodud nüüd poliitiline politsei kõigis Balti riikides, peale selle ka Soomes ja Poolas.

Kuidas hindavad Kaarel Eenpalu tähtsust riiklikus elus meie vaenlased, seda näitas kõige kujukamalt kommunistide 1. detsembri mässukatse. Kuigi siseministri kohal püsis sel ajal hoopis teine isik, läksid kommunistlikud mässumehed esimesena Kaarel Eenpalu ukse taha, et seal oma veretööd korda saata, mis neil aga õnneks korda ei läinud. Selle järele asus Kaarel Eenpalu uues valitsuses kohe jälle siseministri kohale ja meie teame, kui põhjalikult ja kiiresti õnnestus tal selle mässukatse tagajärgi likvideerida ja üldse kommunismi hädaohtu kõrvaldada.

Kaarel Eenpalu teeneid siseministrina on hinnatud ka meie omavalitsuste ümberkorraldamise alal, kus ta on teostanud määratu suure tähtsusega reforme. Ka piirivalve ja tuletõrje, samuti kodanlik õhukaitse on saanud tunda Kaarel Eenpalu korraldavat kätt.

Kaarel Eenpalu on kuulunud rahvasaadikuna meie kõikidesse parlamentidesse. 1926. aastal valiti ta Riigikogu esimeheks, missugusel kohal ta püsis õige kaua. 1932. a. oli ta lühemat aega Riigivanemaks, kusjuures kaks aastat hiljem, nimelt 1934. a., kutsus tolle aegne Riigivanem Konstantin Päts ta uuesti siseministriks ja ühtlasi peaministri asetäitjaks. Viimasel kohal püsis Kaarel Eenpalu kuni uue Põhiseaduse kehtimahakkamiseni, mil presidendiameti sisseseadmisega Vabariigi esimene President Konstantin Päts usaldas Peaministri ülesanded ja uue valitsuse kujundamise Kaarel Eenpalule.

Kaarel Eenpalu on selle vastutusriikka töö kõrval, mis tal on tulnud valitsuses teha, leidnud ikka aega

ja mahti pühendada end ka seltskondlikule tööle. Ta on olnud esimeseks Noorte Kotkaste Peavanemaks, Kl. Vanematekogu abiesimeheks selle ellukutsumisest kuni tänini, Haridusliidu esimeheks ja paljude teiste organisatsioonide juhtijaks. Ta on ulatanud oma abistavat kätt nimede eestistamise ja rahvuslippude levitamise hoogtööle ja lisaks kõigele pole ta ka oma vana lemmikala — vabaharidustöö korraldamist — unustanud.

Kaarel Eenpalu põlvneb põlisest eesti talupoja perekonnast. Sellega on seletatav ka Peaministri sügav kiindumine maaelusse.

Elu vastu kohuste täitmise tungidega on seletatav ka K. Eenpalu uuesti põllumeheks hakkamine, mis on ühenduses tema idealistliku kallakuga, kuid ka loomuliku kiindumusega maasse. See on nähtavasti veres. Kõige rohkem isast, kust poolt on põlvede kestes seda tungi edasi kantud. Samuti oli ka K. Eenpalu vanem vend innustunud põllumees. Põllumehe kutse oli selgeses karjas käia ja hiljem tööpoisina mitu aastat kuni ülikooli õpinguteni kõik koolivaheajad kõva töö juures olla. Ja nii ei olnud ühtki ala, mida ta ei tunnud ja mida ta tegelikult ei olnud läbi teinud. K. Eenpalul oli kavatsus juba Saksa okupatsiooni päevil ülikooli lõpetanuna talukohta osta, mis aga Vabadussõja pealetulekul jäi pooleli. Ja nii tuli järgmine juhus talu omandada vabatahtliku sõduri eesõiguse-maana Harjumaal.

Oma isakoha poolest pärimise õigusest ta ütles peale venna surma oma õe laste kasuks lahti. Nii K. Eenpalu 1925. a. kevadel sattus Harjumaale Rae valda põllumeheks. Sel ajal olid juba peaaegu kõik maa-alad Vabadussõjast osavõtnutele jaotatud. Kogu aeg valit-

suses olles K. Eenpalu ei pidanud kohaseks oma vaba-tahtliku-eesõigust kasutada. Maasaamise palve jäi esi-tamata osalt ka tagasihoidlikkusest. Kui aga selgus, et maid olid võtnud isegi need, kes liinil ei olnud viibi-nud, siis ei olnud ka K. Eenpalul põhjust oma ees-õigust kasutamata jätta.

Seda kohta on ta koos abikaasaga 12 aastat ise pidanud. Hellema talu — nii on koha nimi, ristitud esimese tütre mälestuseks — asub 27 km Tallinnast, Aruküla jaama juures. Aastate jooksul on kohale maid juure tulnud. Majapidamine on nii seatud, et võib taluna täielikult funktsioneerida.

Tung talu asutada tuli ka sellest, et end maaga siduda ja elu nii seada, et võimalik oleks ka teistele tööd anda. K. Eenpalu põhimõtte järgi iga inimene, kel see vähegi võimalik, peaks elu nii korraldama, et ta töötaks ise ja annaks tööd ka teistele. Ja nii on see osa tema tööst kogu aeg olnud ühenduses maaideats-miga ja tagajärgede üle ei või nuriseda.

K. Eenpalu on elu ikka võtnud idealistlikust kül-jest, kuid seejuures ka realselt, sääraselt toi-mus ka tema abiellumine juba 24-aastasena üliõpilas-põlves. Tekkis varakult soov perekonnaasutamiseks, et oma perekonna-ülesandeid täita. Ja see osutus ka võimalikuks, kuna K. Eenpalu juba üliõpilaspõlves oli

iseseisev ja teeniv inimene. Ta tutvus oma pärastise abikaasaga, preili Linda Koplusega, kes on pärit tema kodukoha lähedalt Raadilt, koolipõlve pörandaalustes ringides ja seltskondliku töö juures oma kodunurgas, kus võeti ühiselt osa näitemängu- ja muudest üritustest.

Nii neiupõlves kui ka hiljem abikaasana Linda Eenpalu on olnud K. Eenpalule algusest peale lähimaks kaastööliseks raamatukogu-liikumise töös kui ka arvu-katel kõnereisidel, esinedes juba varakult avalikkuse ees. Kuid abiellumine ja perekonnaasutamine kohus-tas ka ülikooli lõpetamisele, mis teostus poolteise aas-taga. Nii varajane abiellumine ongi annud selle plussi, et perekonnapea 50-aastasessse ikka jõudes kõik lapsed on juba suured.

K. Eenpalu viiest tütre-st kõige esimene, Helle, suri maailmasõja esimesel aastal rõugetesse, kui K. Eenpalu ise viibis frondil. Järgmised tütre-d, Helmi ja Virve, õpivad juba ülikoolis, üks põllumajandust, teine arsti-teaduse ja kehakasvatuse osakonnas. Tütar Tiiu õpib gümnaasiumis ja Mai keskkoolis.

Loodame ja soovime, et teise poolesajandisse astu-misel Peaminister Kaarel Eenpalu suudab valitsuse juhina riigi ja rahva kasuks veel palju korda saata.

Selleks tervist ja jõudu!

Les.

Kaitseliit ja Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus

Kolonel J. Maide,
Kaitseliidu Peastaabi ülem.

Riigihoidjalt dekreedina 16. märtsil s. a. antud „Riigikaitse rahuaegse korralduse sea-duse“ alusel on riigikaitse ülesandeks säilitada riigi iseseisvust, sõltumatust ja riigi maa-ala lahutamatu tervikut. Riigikaitse teostamisele rakendatakse sea-dustes ettenähtud aluseil kogu rahvas ning riigi ja rahva kõik jõuallikad. Riigi kaitsmiseks sõjalise tegevuse-ga on relvastatud jõud. Peale sõjaväe, Sõja-ministeeriumi üksuste ja asutuste ja piirivalve kuulub relvastatud jõudude koosseisu ka Kaitseliit, kuid seda ainult riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal. Kaitseliidu lähim korraldus määratakse vastava põhikirjaga.

Toodust selgub, et kehtiv „Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus“ ei muuda Kaitseliidu kui organisat-siooni seniseid põhialuseid. Kaitseliit jääb endi-selt vabatahtlikuks seltskondlikuks rahva omakaitse organisatsiooniks. Ka kehtiva „Kaitseliidu põhikirja“ alusel võis Kaitseliidule panna ülesandeid „riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal.“ See võimalus on nähtud kehtiva „Kaitseliidu

põhikirja“ § 1-ses, mille põhjal Kaitseliidu ülesandeiks muuseas on:

- seaduslike võimude abistamine Eestis maksva põhiseadusliku riigikorra ja kodanike julgeoleku kaitsmisel ja
- teiste ülesannete täitmine, mis sea-duslikus korras temale pannakse.

„Teiste ülesannete“ sarjas võis loomulikult Kaitse-liidule panna ka ülesandeid riigi julgeoleku kaitsmise alal.

Riigikaitse korraldus ja ettevalmistus peab tagama:

- relvastatud jõudude ajakohase väljaõppe ja
- relvastatud jõudude kiire ja takistamatu üle-mineku rahuaegsest seisundist sõjaaegsesse sei-sundisse.

Kuna Kaitseliit on „relvastatud jõud“, siis loomulikult Kaitseliidu korraldamisel ja ettevalmistusel riigikaitseks tuleb eriti pidada silmas sõjalise

väljaõppe ja rahuaegsest seisundist sõjaaegse se seisundisse ülemineku lahendamise küsimusi. Need alad nõuavad pidevat Sõjavägede Staabi ja Kaitseliidu Peastaabi vahelist koostööd. Sellest tingituna näebki „Riigikaitse rahuaegse korralduse seadus“ ette rea konkreetseid vahekordade lahendusi, mis peavad tagama Kaitseliidu kui relvastatud jõu igakülgset valmisolekut.

Riigikaitse ja samuti ka relvastatud jõudude kõrgeimaks juhiks on Vabariigi President.

Vabariigi President Kaitseliidu alal:

- annab seadlusena Kaitseliidu põhikirja;
- määrab ametikohtadele ja vabastab neilt malevapealiku õigustega ülemaid ja neist kõrgemaid ülemaid;
- avaldab kiitusi ja määrab distsiplinaarkaristusi;
- annetab riiklikke au- ja teenetemärke;
- kinnitab kaitseliitlaste vormiriietuse.

Kaitseliidule Vabariigi Presidendi poolt antavad kirjalikud käsud ja korraldused kannavad Vabariigi Presidendi ja Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja allkirja. Kaitseliidu alal Vabariigi Presidendi poolt antud seadused dekreedina, seadlused, määrused, otsused ja muud aktid kannavad peaministri ja sõjaministri kaasallkirja ning Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja allkirja. Kaasallkirju ja Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja allkirja ei vaja otsused ja aktid, mis Vabariigi President teeb Põhiseaduse järgi eriõigusel.

Vabariigi Presidendi juures riigikaitseesse puutuvais küsimusis rahu ajal on nõuandvaks organiks Riigikaitse Nõukogu, mille liikmeks on ka Kaitseliidu ülem.

Vabariigi Valitsus Kaitseliidu varade ja tööde alal, kuivõrd eeskirjad ei määra teisiti:

1) otsustab:

- a) kõik need küsimused, millede otsustamine ei kuulu Sõjamineisteriumi, sõjaväe või Kaitseliidu organite võimkonda, seejuures eelarvega seotud küsimustes tehes otsuseid eelarve piirides;
- b) kõik need Sõjavägede Nõukogu otsustamisele kuuluvad küsimused, mis sõjamineister esitab otsustamiseks Vabariigi Valitsusele;

2) paigutab krediite eelarve ühest kuluparagraafist teise.

Riigikaitse ettevalmistamisest võtavad osa kõik ministeeriumid ja omavalitsused.

Sõjamineisteriumi vastavates õigusenormides ettenähtud aluseil:

- 1) varustab ja majandab relvastatud jõude;
- 2) hoolitseb relvastatud jõudude tervishoiu- ja kohtukorralduse eest;
- 3) koostab vastavad kavad ja valmistab ette mobilisatsiooni või sõjategevuse puhuks relvastatud jõudude igakülgse varustamise ning tervishoiu- ja kohtukorralduse;

4) korraldab nende jõuallikate riigikaitseks rakendamise ettevalmistamist, mis mobilisatsiooni või sõjategevuse korral rakendatakse ainult relvastatud jõudude varustamiseks.

Sõjamineister eriti Kaitseliidu osas:

- 1) hoolitseb Kaitseliidu võitlusvahenditega varustamise eest;
- 2) koostab Kaitseliidule riigi poolt antavate teetussummade eelarve-ettepaneku, arvestades Sõjavägede Juhataja seisukohti;
- 3) toimetab ülevaatusi ja revideerimisi isiklikult või alluvate ametisikute kaudu Kaitseliidule riigi poolt kasutada antud varade ning Kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal;
- 4) määrab Sõjavägede Juhataja teadmisel Kaitseliidus kohtulikke uurimusi ja juurdlusi Kaitseliidule riigi poolt kasutada antud varade ning Kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal, kusjuures tal on õigus nõuda andmeid ja seletusi kõigilt ülemailt Kaitseliidus;
- 5) otsustab Kaitseliidus teenivate ametisikute vastu esitatud administratiivkaebused asjus, mis puudutavad Sõjamineisteriumi asutuste tegevusalasid;
- 6) otsustab riigivara (Sõjamineisteriumi vara) kasutada andmise küsimused väiksema kui vääri- lise tasu eest või tasuta, kui kasutada antava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 50.000 krooni, — Kaitseliidule — relvade ja kaitseliitlaste väljaõpetamiseks vajaliste muude vahendite, samuti ta ülesannete täitmiseks vajaliste muude varade suhtes;
- 7) otsustab Kaitseliidule riigi poolt kasutada antud varade alal tekkinud kahjude riigi kanda võt- mise küsimused:
 - a) mitte üle 20.000 krooni väärtuses igal üksikul juhul, kui kahju on tekkinud juhuse läbi või kui ei ole läinud korda kindlaks teha süüdlast;
 - b) mitte üle 10.000 krooni väärtuses igal üksikul ju- hul, kui kahju on tekkinud sõjalise, õppe- või muu teenistusliku ülesande täitmise tagajärjel ja kui süüdlasel raske oli ette näha kahju tekki- mist;
 - c) mitte üle kahjutekitaja 6 kuu palga summa suuruses, kui kahju on tekkinud ettevaatamatuse tagajärjel ja kui kahjutekitaja endine teenistus oli kiiduväärne;
- 8) kinnitab lubatud krediitide piirides riigiteenijate koosseisud vabateenijate osas Kaitseliidus ning määrab nende tasunormid.

Sõjamineistril on abi, kes määratakse kõrgema sõjaväelise haridusega vanemate sõjaväelaste hulgast. Sõjamineistri abi Kaitseliidu osas hoolitseb kõigi küsi- muste läbitöötamise eest, mis puudutavad Kaitseliidu

võitlusvahenditega varustamist. Tal on õigus otsustada riigivara kasutada andmise küsimused väiksema kui väärilise tasu eest või tasuta, kui kasutada antava vara tegelik väärtus igal üksikul juhul ei ületa 30.000 krooni, Kaitseliidule — relvade ja kaitseliitlaste väljaõpetamiseks vajaliste muude vahendite, samuti ta ülesannete täitmiseks vajaliste muude varade suhtes.

Relvastatud jõudude otseseks juhiks on Sõjavägede Juhataja. Ta allub vahenditult Vabariigi Presidendile. Sõjavägede Juhataja juhib Kaitseliidu üksuste ja asutuste tegevust riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitse alal. Kaitseliidu ülem allub vahenditult Sõjavägede Juhatajale.

Sõjavägede Juhataja Kaitseliidu osas eriti:

- 1) juhib Kaitseliidu sõjalist väljaõpet;
- 2) korraldab Kaitseliidu komplekteerimist inimestega;
- 3) hoolitseb kaitseliitlaste teenistuskäigu küsimuste seadusepärase ja ühtlase lahendamise eest;
- 4) määrab Kaitseliidus ülemaid kompaniülemate ametikohtadele ning vastavatele ja kõrgematele kindralpalgalistele ametikohtadele, kuni maleva-pealiku abi ja vastavad ametikohad kaasa arvatud, ja vabastab ülemaid tähendatud ametikohtadelt — vastavates seadustes ettenähtud alustel;
- 5) valvab, et relvastatud jõudude võitlusvahendid ja sõjaliseks tegevuseks muu varustus oleksid ajanõuete ja otstarbekohased;
- 6) määrab Kaitseliidu ülesanded riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitsmisel ning lahendab nendest ülesannetest sõltuvad Kaitseliidu üksuste organisatsiooni ja dislokatsiooni küsimused;
- 7) valvab Kaitseliidu riigikaitseliste ülesannete täitmiseks valmisoleku järele;
- 8) annab juhtnõured ning kinnitab eeskirjad Kaitseliidu sõjalise väljaõppe ja riigikaitses ettevalmistamise muudel aladel;
- 9) revideerib isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu riigikaitses valmisolekut Kaitseliidus.

Sõjavägede Juhataja asemele Vabariigi Presidendi äranägemisel, kui see osutub vajaliseks riiklikel kaalutusil riigi sisemise või välise julgeoleku huvides, või kaitseseisukorra väljakuulutamise puhul kogu riigis, võidakse nimetada ametisse rahu ajal Sõjavägede Ülemjuhataja. Sõjavägede Ülemjuhatajal on peale teiste ülesannete „Riigikaitses rahuaegse korralduse seaduse“ alusel kõik Sõjavägede Juhatajale ettenähtud ülesanded ja võimupiirid.

Sõjavägede Ülemjuhatajale või Sõjavägede Juhatajale tegevuseks vajalised andmed koondab ja töötab läbi Sõjavägede Staap. Viimane Kaitseliidu osas koostab vajaliste õigusnormide eelnõud, samuti eeskirjade,

juhtnõuride ja muud kavad ja ettepanekud kõigi küsimuste alal, mis puudutavad:

- 1) Kaitseliidu igakülgset valmisolekut tegutsemiseks;
- 2) Kaitseliidu tegevust riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitseks;
- 3) Kaitseliidu komplekteerimist, Kaitseliidu riigikaitselisi ülesandeid ja nendest sõltuvalt Kaitseliidu organisatsiooni ja dislokatsiooni;
- 4) Kaitseliidu sõjalist väljaõpet ning sõjalist kasvatust.

Sõjavägede Ülemjuhatajale või Sõjavägede Juhatajale on lähimaks abiliseks Sõjavägede Staabi ülem. Sõjavägede Staabi ülemal on õigus nõuda andmeid ja kontrollida isiklikult või alluvate ametiisikute kaudu väljaõpet ning mobilisatsiooniks ja riigikaitses valmisolekut Kaitseliidu üksustes ja asutustes ning isiklikult anda vajalisi juhatusi neil aladel. Kontrolli teostamine toimub Kaitseliidus Kaitseliidu ülema teadmisel.

Kirjalikud ettekanded ja ettepanekud, mis puudutavad Kaitseliidu tegevust riigi sisemise ja välise julgeoleku kaitseks, Kaitseliidu komplekteerimist, Kaitseliidu riigikaitselisi ülesandeid ja nendest sõltuvalt Kaitseliidu organisatsiooni ja dislokatsiooni, Kaitseliidu sõjalist väljaõpet ning sõjalist kasvatust, esitab Sõjavägede Ülemjuhatajale või Sõjavägede Juhatajale Kaitseliidu ülem Sõjavägede Staabi ülema kaudu.

Sõjainistrile ja Sõjavägede Ülemjuhatajale või Sõjavägede Juhatajale on nõuandvaks organiks Sõjavägede Nõukogu. Viimane on ühtlasi ka otsustavaks organiks seadusega või seadlusega määratud administratiiv-majanduslikes küsimusis. Sõjavägede Nõukogu liikmeks on ka Kaitseliidu ülem.

Sõjavägede Nõukogule seisukoha võtmiseks annavad sõjainister ja Sõjavägede Ülemjuhataja või Sõjavägede Juhataja vastavalt asja kuuluvusele oma ettepanekute kavad, mis puudutavad Kaitseliidu alal:

- 1) põhjapanevaid muudatusi Kaitseliidu koosseisudes;
- 2) tähtsamaid küsimusi relvastatud jõudude varustamise ja majandamise aladel;
- 3) Vabariigi Presidendi poolt kinnitatud Kaitseliidu koosseisudes ettenähtud ametikohtadel teenivate sõjaväelaste ja muude ametiisikute teenistustasusid;
- 4) kaitseliitlaste vormiriietuse kavandeid.

Sõjavägede Nõukogul on õigus riigi poolt Kaitseliidule kasutada antud riigivarade ning Kaitseliidu enese relvade ja muude võitlusvahendite alal otsustada mitmesuguseid majanduslikke küsimusi, kui nende küsimuste otsustamine ületab seadusega või seadlusega Kaitseliidu organitele antud võimupiirid. Vastavate organite võimupiirid Kaitseliidu hangete alal määratakse Kaitseliidu põhikirjaga, kuivõrd vastavad seadused ei määra teisiti.

Viienda Võidupüha ja XI Üldlaulupeo ootel

Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud kava järgi on meie iseseisvuse 20. aastapäeva pühitsemine tänava jaotatud kahte ossa: 24. veebruarile ja 23. juunile, s. o. Vabariigi aastapäevale ja Võidupühale. Vabariigi aastapäeva pidustused 24. veebruaril s. a. on meil juba kaugel seljataga, nüüd on järg Võidupüha pidustuste käes, mis toimuvad ühes XI Üldlaulupeoga umbes kolme nädala pärast, 23. juunil s. a.

Vabariigi aastapäeva juubelpidustuste jagamine kahele tähtpäevale on tingitud peamiselt sellest asjaolust, et veebruarikuu karedad talveilmad ei võimaldanud suuremate massipidustuste toimepanemist. Kuna aga igal aastal traditsiooniliseks kujunenud Võidupüha pühitsemine on võtnud ikka enam ja enam riikliku pidupäeva ilmet ja kuna see päev langeb südasuveni, kaunimale looduslikule aastaajale, siis otsustati Vabariigi juubeliaasta suvepidustused pidada eeloleval Võidupühal, mil toimub Tallinnas ka XI Üldlaulupidu. Tegelikult ulatuvad pidustused ka jaanipäevale, 24. juunile, mis on XI Üldlaulupeo teine päev.

Vabariigi 20. juubeliaasta pidustuste sarjas pühitsetakse tänava 23. juunil järjekordselt viiendat Võidupüha. Arvestades selle päeva kahekordset juubelitähtsust, töötavad eelolevad pidustused kujuneda eriti suurejoonelisiks Tallinnas, kuhu koguneb seks puhuks ligi 20.000 Kaitseliidu liiget, noori ja vanu, suurejoonelisele Kaitseliidu paraadile, mis korraldatakse Vabadusväljakul Vabariigi Presidendi, Sõjavägede Ülemjuhataja, Vabariigi Valitsuse liikmete ja teiste kõrgete külaliste juuresolekul.

Kaitseliitlaste kogunemine nii suurel arvul meie pealinna ühiseks paraadiks ja pidustusteks on Vabariigi ajaloos esmakordne nähe. See on nõudnud Kaitseliidu Peastaabilt, kelle õlul lasub nii suurejoonelise paraadi korraldamine, määratud vaeva ja suuri eeltöid, kuid see asetab ka üksikult iga pidustustest osavõtja Kaitseliidu liikme kohta distsipliinitunde suhtes suuri nõudeid, sest ainult siis, kui kõik paraadist osavõtjad Kaitseliidu liikmed oma kohustusi ühesuguse väärikusega täidavad, võib pidustuste kordaminekut ette õnnestunuks lugeda.

Eeloleva Võidupüha pühitsemine Tallinnas Vabariigi 20. aastapäeva juubelpidustuste sarjas töötab kujuneda 24. veebruaril s. a. pühitsetud Vabariigi aastapäeva pidustuste võimsaks akordiks. On põhjust arvata, et sel päeval koguneb Tallinna nii suurel arvul külalisi, nagu neid siin kunagi varem pole olnud. See pärast on arusaadav, et kõik ettevalmistused, mis nii suure arvu külaliste ja tegelaste vastuvõtuks tehakse, kannavad palavikusarnast ilmet. Suurimat muret tekitab rohkearvulise külalis- ja tegelaskonna majutamise

küsimus, kuid ka sellest loodetakse õnnelikult üle saada. Peab arvestama seda, et peale 20.000 kaitseliitlase koguneb Võidupühaks ja jaanipäevaks Tallinna teist niipalju või ainult pisut vähem (18.000) lauljat ja mängijat, kes võtavad tegelastena osa XI Üldlaulupeost. Pealeselle tuleb arvestada veel külalis- ja kuulajakonda, kes sõidab nendeks pidupäevadeks provintsist ja välismaalt Tallinna. Pidustustele on muu seas oodata ka rohkel arvul väliseestlasi, kuna samal ajal toimub Tallinnas järjekordne väliseestlaste kongress, millega ühenduses on loota Vabariigi 20. aastapäeva suvepidustustele rohkesti väliseestlasi, muu seas ka Ameerikast.

Vabariigi 20. aastapäeva suvepidustused algavad Võidupühal, 23. juunil s. a. Tallinnas, kell 7 hommikul äratusmänguga platsidel, kus esineb rida orkestreid. Kaks tundi hiljem, kell 9 hommikul, on Vabadusväljakul Kaitseliidu paraad, millest võtavad osa kõigi Kaitseliidu Malevate, Naiskodukaitse ringkondade ja Kaitseliidu noorte organisatsioonide esindusüksused. See töötab kujuneda meie vabatahtliku kodukaitse organisatsiooni üheks võimsamaks jõu ja kaitsetahte demonstratsiooniks. Paraadi võtab vastu Vabariigi President koos Sõjavägede Ülemjuhataja ja Vabariigi Valitsuse liikmetega, Peaministriga eesotsas.

Paraadile järgneb kell 1 päeval XI Üldlaulupeost osavõtjate lauljate ja mängijate kogunemine Vabadusväljakule ühiseks rongkäiguks lauluväljale. Rongkäik hakkab liikuma täpselt kell 2 päeval, möödudes Vabariigi Presidendist, kes võtab koos saatjatega aset juubelpidustustest Vabadusväljakule ülesseataval tribüünil, kust möödub ka hommikuse Kaitseliidu paraadi defilee.

Lauljate ja mängijate ühine rongkäik töötab kujuneda tänava eriti suurejooneliseks, kuigi see juba möödunud Üldlaulupeol jättis võimsa mulje. Seekordse rongkäigu üldpilti aitab tõsta tunduvalt see asjaolu, et tänava on suurem osa lauljaid rahvariietes, — asjaolu, mis tõstab rongkäigu maalilist vaatepilti. Ka on soetatud juure rohkesti uusi nägusid lippe, mis osutus võimalikuks Vabariigi Valitsuse vastutuleku tõttu, millega võimaldati tuua Prantsusmaalt tollivabalt sisse suuremal arvul ehsat siidlipuriit.

Lauljate ja mängijate lauluväljale jõudes algab seal kell 4 pärast lõunat etendus, kus tuleb ettekandele Evald Aava ooper „Vikerlased“. Kell 11 õhtul toimub lauluväljal suur vabaõhu-etendus, kus tuleb ettekandmisele Henrik Visnapuu näidend „Maa ja Vabaduse eest“. See töötab kujuneda üheks suurejoonelisemaks vabaõhu-etenduseks, mis meil seni on nähtud. Nimetame kas või seda, et selles näidendis mängib kaasa umbes 1000 inimest, eesotsas meie paremate näitlejatega kõigist kol-

mest Tallinna teatrilt. Näitlejate tohutu-suur arv on seletatav sellega, et näidendi tegevustik näeb ette meie muistse linnuse piiramist ja kaitsmist, suuri lahingusteene ja rahvakogunemisi, mille juures vajatakse suurel arvul statiste muistsete sõduritena, maarahvana jne. Näidendi dekoratiivse külje väljatõstmiseks ehitatakse laululavale terve muistne Eesti linnus, mis töötab kujuneda enneolematuks ürituseks meie näitelaval.

Pidustuste teisel päeval, jaanipäeval, kell 12, on staadionil suurejoonelised võimlemispidustused, kus esinevad meie eliitvõimlejad. Samal päeval kell 4 p. l. on laululaval üldlaulupeo teine kontsert ja õhtul kell 8.30 „Estonia“ teatris operett „Tatra tüdruk“ ning hilisõhtul kell 11 arvatavasti eelmise päeva vabaõhuetenduse kordamine. Kolmandal päeval, laupäeval, 25. juunil s. a., kell 4 p. l. on laululaval üldlaulupeo kolmas ja viimne kontsert, kus esinevad ka kõik väliskoorid. Üldse tuleb välismaalt Tallinna XI Üldlaulupeole üle 1000 laulja, seal hulgas Soomest suur ühiskoor umbes 600 lauljaga. Väliskülalisi-lauljaid oodatakse laulupeole veel Lätist, Leedust, Rootsist, Norrast, Poolast, Daanist ja Ungarist. Märkimisväärne on, et Leedust saabub Leedu Küttide Liidu segakoor, mille esinemine tohiks leedu pakkuda eriti Kaitseliidu pere liikmeile. Pidustused lõpevad laupäeval, 25. juunil, operett „Tatra tüdruk“ kordamisega „Estonia“ teatris.

Võidupüha pidustuste Kaitseliidu osa üldmuljet aitab tõsta tunduvalt see asjaolu, et seks puhuks on oodata Tallinna Soome, Läti, Leedu ja Poola Kaitseliidu ülemaid koos abikaasadega ja kahe ohvitseriga igast riigist.

On loomulik, et paljud Kaitseliidu liikmed, kes võtavad osa eelseisvaist Võidupüha pidustusist Tallinnas, esinevad ka XI Üldlaulupeol kas lauljaina või mänegijaina. Eriti on see maksev Kaitseliidu orkestrite kohta, kes esinevad peagu terves koosseisus üldlaulupeo pasunakooride üldesinemistel. Loomulikult on siis neile kui tegelastele sissepääs üldlaulupeo pidustusile vaba.

Kõigile teistele Kaitseliidu liikmeile on loota üldlaulupeo pidustusile pääsemiseks hinnaalandust, mille kohta Kaitseliidu Peastaabil on Eesti Lauljate Liiduga ja Massilavastust Korraldava Komiteega läbirääkimised käimas, mis annavad loodetavasti rahuldavaid tulemusi. Nimelt on kindlasti loota, et kõik Kaitseliidu liikmed pääsevad üldlaulupeo lauluväljal toimuvatele kontsertidele ja massilavastustele ostetavate piletitega üks aste kallimale kohale, kusjuures Kaitseliidu noored — noorkotkad ja kodutütred — saavad eelnimetatud soodustust arvestamata 50% hinnaalandust. Soodustuspiletite muretsemiseks avatakse Kaitseliidu ešelonide saabumisel Tallinnas vastavad eelmüügikohad. Soodustatud korras Kaitseliidu liikmeile müüdüd piletid varustatakse Kaitseliidu pitsoriga ja nende müügihind arvestatakse nominaalhinnast üks koha aste madalamalt. Nende piletitega pääsevad üldlaulupeo pidustusile aga ainult Kaitseliidu liikmed, kusjuures piletite kontrollijail on õigus nõuda pidustusile erariietes ilmunud Kaitseliidu liikmeilt Kaitseliidu liikmekaardi ettenäitamist. Viimase puudumisel võidakse soodustuspileti ettenäitaja sissepääsu üldlaulupeo pidustusile takistada

või nõuda tema lahkumist pidustusilt. Arvestades eeltoodut on tungivalt rõhutatud, et Kaitseliidu liikmed neile müüdüd soodustuspileteid milgi juhul võõrastele edasi ei annaks, mis võib tuua ainult ebameeldivaid pahandusi.

*

Arvestades asjaolu, et tänavuse viienda Võidupüha pühitsemine toimub Vabariigi 20. aasta juubelpidustuste sarjas, on Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud kava kohaselt pidustuste pearõhk ette nähtud meie pealinnale — Tallinnale. Ühenduses sellega jääb käesoleval aastal ära ka Vabariigi Presidendi läkituse ja võidutule laialisaatmine kohtadele. See ei tähenda aga kaugeltki seda, et Võidupüha pidustuste korraldamine kohtadel võiks tänavu hoopis ära jääda, — ei, kohapealseid pidustusi ja võidutulede süütamisi tuleb korraldada kohtadel ikkagi, kuigi asjaoludest olenevalt ja kohapealsete võimaluste piires tagasihoidlikumas raamis. Tuleb arvestada nimelt kõigepealt seda, et kuigi Tallinnas korraldatavad üldpidustused kohtadel hulga agaramaid tegelasi ära kutsuvad, ei tohi maa Võidupüha pidustusile kaasaelamisest siiski kõrvale jääda. Juhtide, laulukooride ja orkestrite ärasõidu puhul tuleb Võidupüha pühitsemise ulatust ja iseloomu kohtadel sel aastal muuta ja aastatega väljakujunenud ettevõtteist ja kavast teostada vaid seda, mida suudetakse teostada kohtadele jäävate jõududega.

Viienda Võidupüha korraldamisel kohtadel tuleb sisu osas võimaluste piires jätkata seniste aastate traditsioone ja juhtmõtteid. Kuigi käesoleva aasta Võidupüha pühitsemise raskuspunkt langeb Tallinnale ja suurel arvul kodanikke kohtadel seks päevaks ära viib, peab siiski kogu maa võtma Võidupühaks kui rahvuspühaks üldpiduliku ilme. Selleks tuleb seada korda kodude lipuvardad ja rahvuslipud, kus need aga puuduvad, seal tuleb need muretseda; elamute ümbrus ja hooned tuleb selleks päevaks kodukaunistamise ja koristamise nõuete kohaselt korda seada; samuti tuleb korda seada ka meie ajaloolised mälestusmärgid, nagu linnused, langenud kangelaste kalmud ja mälestussambad ning lahingutühised. Kuna võidutulesid sel aastal ei saa korraldada nii suurejooneliselt kui varematal aastatel, siis peavad nad kujunema tänavu kohtadele jäävaile rohkem küla- ja perekondlikeks kokkutulekuteks.

Võidupüha algab üle riigi kirikukellade helistamisega, mille järele heisatakse kõigil asutusil, elamuil, linnuseil ja selle päeva pidukohtadel täismasti meie rahvuslipp. Kui jäävad kohtadele orkestrid, siis mängitakse eelmisel aastail väljakujunenud korras äratusmänge, mis algab võimsa koraaliga, millele järgneb sobiv eesti helind ja lõpuks eesti algupärane marsš. Hommikupoolikul peetakse kohalikes kirikutes või vabas loodusel päevakohaseid jumalateenistusi. Nais- ja noorteorganisatsioonid ja õppiv noorsugu kaunistab selleks päevaks langenud kangelaste hauad ning mälestussambad lilledega ning rohelisega.

Päeva kestes korraldatakse noorsoole pidulikke koondisi ja ekskursioone ümbruskonna kaunistamisse või ajaloolistesse kohtadesse, kusjuures neile antakse päevakohaseid seletusi.

Spordi ja kehalise kasvatuse tähtsus tänapäeval

Tänapäeva moodsa aja kehakasvatuse liikumise hälli võime leida Saksamaalt, kus Napoleoni valitsuse ajal kooliõpetaja Jahn'i eestvõttel pandi sellele alus. Nüüd sajandi järele on ta paisunud tähelepandavalt mõjuvaks liikumiseks. Ja kui see liikumine algul oli sakslasile enesemääratise õiguse algkohaks, siis on ta muutunud praeguseaja inimkonna alalhoidlätteks, sest kõik rahvad ja riigid, kes tahavad säilitada oma iseseisvust ja rahva elujõudu, on rakendanud kehalise kasvatuse riigi ja rahva teenistusse.

Seda võib eeskätt tähele panna riikides, mis tõstavad esile oma rahvast või rahvuslikku ideed, näiteks Saksas, Itaalias, Jaapanis ja reas teistes riikides. Neis riikides on jõutud arusaamisele, et kehaline kasvatus on parimaks abinõuks rahva tervise ja elujõu alalhoiduks, tugevdamiseks ja noorte distsiplineerimiseks. Samuti on nendes maades kehaline kasvatus teataval määral rakendatud riigikaitse teenistusse.

Edasi näeme, et Inglismaal, Soomes ja Skandinaavias on kehalise kasvatuse liikumine arenenud veelgi ulatuslikumalt, on haaranud kõik rahvakihid.

Eestis on aga kehalise kasvatuse liikumine osaliselt oma esimeses arenguperioodis, mis pärast ta meil pole veel suutnud tungida laiasse rahvamassidesse. Kuid meilgi ei lähe palju aega, et ta oma võidukäiku alustab, kuna selleks on kõik eeldused olemas — meie Vabariigi President ühes Vabariigi Valitsuse ja Sõjaväe kui ka Kaitseliidu juhtidega on kehalisele kasvatusele annud oma tunnustuse.

Jälgides kehalise kasvatuse ja spordiliikumise järjekindlat suurt ning hoogsat tõusu ja selle tähtsust ühiskondlikust vaatevinklist peab tunnistama, et see ei ole üksnes sõltuv juhuslikust nähtusest, vaid selle suurimaks põhjustajaks võiks nimetada sõdade ja revolutsioonide surutisest vabanenud rahvaste ühist ning suurt jõupingutust leida ülevoolavale energiale mõistlik rakendusviis.

Kui vanasti noormehed kippusid sõjasõitulede ja tahtsid seal sooritada vägitegusid, siis taheti sõdida,

ilma et oleks küsitud, miks ja milleks. Sel puhul võiks nentida, et määrav oli nende meeste energia, kuna sel ajal polnud ülevoolaval energial leida vastavat tegevusala, rääkimata vastavast organiseerimisest.

„Kalevipoja kuju“ — kindral J. Orasmaa rändauhind parimale malevale maadluses. Võitis esmakordselt Harju malev Tartu maleva ees 36 punktiga 30 vastu

Kontakti hoidmiseks pealinnas toimuvate pidustustega korraldatakse Riigi Ringhäälingu kaudu edasiantava tähtsamate osade ühiskuulamisi.

Õhtul toimub pere- ja külakondlike võidutulede põletamine. Tulepeolē kogunemise järele järgneb lühike sõnavõtt kas tulevanemalt või kohale jäänud vanemalt seltskonnategelaselt. Kui on kohale jäänud laulu- või muusikakoore, siis põimitakse kõne juure ka sellekohaseid ettekandeid. Täpselt kell 11 õhtul süüdatakse üle kogu riigi võidutuled, millele järgnevad ühislaulud, rahvamängud ning ühine ilutsemine.

On tähtis, et kohapealseid võidutulesid oleks võimalikult palju ja et nad oleksid võimsad.

Võidupüha pidustuste läbiviimisel kohtadel tuleb kasutada kõiki varemaste aastate kogemusi. Tuleb pidada silmas, et pidustuste raskuspunkti kandumine Tallinnale ei vähendaks Võidupüha sisulist mõtet ja väärtust kohtadel, vaid et laiad rahvahulgad selle korraldusist innuga ja rohkearvuliselt osa võtaksid, süvendades nii Võidupüha õilsat mõtet ja elades kaasa selle kõrgemale mälestusile.

Tänapäeval aga, mil noored on sportlikult organiseeritud, on lugu teine. Noormehed on juhitud kehalise kasvatuse kaudu spordile ja neile pakutakse selle läbi niipalju positiivset tegevust, et see vaim neid pidevalt saadab kogu eelseisva elu.

On ju vastuvaidlematu tõsiasi, et mehed oma nooruseaastail tahavad kellegagi sarvi kokku lüüa, et kuulutada ürgsel viisil oma olemasolu ja mehelikku täisiga. Seda inimese ürgset vajadust täidab sport tänapäeval oma mängleva iseloomu ja võistlusmomendiga väga otstarbekohaselt. Ka ei saa siinkohal unustada, et elu on võistlus — võistlus üksikule ja ühiskonnale — ning võistlusel ei saa võistelda üksi, seda peab tegema hulgakesi. Selleks on omakorda nõutav vastupidavus ja distsipliin, ja just seda pakub sport, kehaline kasvatus.

Meie praegune ühiskondlik konstruktsioon nõuab igalt ühiskonna liikmelt karastatud närve, arenenud vaimu, keha ja visa võistlustahet, et püsida ja välja kannatada konkurents kiireloomulises elutempos. On ju iga ajastu olnud erilmine oma raskustega ja võitlustega, seepärast on ka nende ajastute ühiskond kohanenud ja leidnud isesuguseid võistlusvahendeid — võitluseks oma ajastu tsivilisatsiooni pahede vastu.

Kui võtta lähemale vaatlusele kehalise kasvatuse ühiskondlik tähtsus, siis tekib küsimus, missugune ta siis on. Kas ta on ainult üksikute spordialade süvendamine üksikuile isikuile — ühes lihaste arendamisega — ja väike askus, mis kehalise kasvatuse juures on vältimatu või siis ainult ajaviide?

— Ei! Sport ja kehaline kasvatus tänapäeval pole enam ajaviide, mäng ja ainult kehalise heaolu eest hoolitsemine, vaid ta on 20. sajandi hädavajaliseks eluavalduks, — uue ja parema eepohhi kuulutajaks. Ta on muutunud viljelevaks ühiskondlikuks teguriks, seejuures omades ka maailmavaatelisti sugemeid, mis ongi hakanud vallutama tegelikku elu.

Tihti räägitakse meil kehalisest kasvatusest ja spordist, kuid seejuures tehakse neile rasket ülekohtu. Ülekohtu just selle poolest, et rääkijad pole kas üldse spordi ja kehalise kasvatuse jüngrid või neil pole mahti olnud tungida sügavamale nende olemusse, mis pärast enamikule inimesile on spordi ja kehalise kasvatuse vajadus kui ka tähtsus ja ülesanne jäänud tundmatuks maaks.

Selgema pildi kehalisest kasvatusest ja ta tähtsusest ning otstarbest saame siis, kui jalutades linna tänavail jälgime liikuvaid rahvamasse, kes oma elutingimustelt on ebaloomulikus ja haletsemisväärse seisukorras. Need inimesed on muutumas peagu aja pool-elutuiks käsilasiks ja nende võitlus oma olemasolu eest on nii pingeline, et see alatihtis seisab ligidal meeletehetele. Seejuures masside mõtted kanduvad tihti peale hädadohtlikele radadele, kui nad end ei saa milgi viisil avaldada.

On selge, et linnad suretavad inimesi ja nad jääksid elujõuetuiks, kui nad ei ammutaks provintsist endile värsket elumahl. Siin ongi spordi ja kehalise kasvatuse tähtsus ja ülesanne, et tõmmata teatud piirid ja luua neisse massidesse rõõmsat meelt ja jõudu uuteks eluvõitlusteks. Tähendab, sport ja kehaline

kasvatus on tehnika leitsaku külmaks ja karastavaks dušiks.

Nagu me ei suuda teaduse arengut takistada, nii oleme väetid takistama tsivilisatsiooni arengu üht kaastegurit — kehalise kasvatuse liikumist. Meil jääb ainult üle teadlikult kasutada spordi kasulikke mõjusid ja ära hoida selle liikumisega kaasas käivad pahelised nähtused.

Tähtis on, et meil oleksid kõik tugevad ja terved kodanikud, siis väheneks ka üle jõu käiv hoolekanne hädiste suhtes. Kuigi riik ja seltskond sotsiaalse elu hüvangule toovad palju rahalisi ohvreid, siiski ei vähene abitarvitajate arv, vaid üha suureneb, ja sellele tuleb leida vastukaal kehalise kasvatusega.

Kehalise kasvatuse ja spordi kõrgeim siht on ennekoike takistada tervete haigestumist.

Kõik rahvad ja riigid, kes ajaloo kunagi on annud suuri riigimehi, väepealikuid, kirjanikke, kunstnikke, sportlasi ja muid tähtsaid isikuid, on suurejoonelisel hoolitsenud kehalise kasvatuse eest. Meie riik on noor ja seepärast on meil eriti tähtis — püüa täiuslikkuse poole. Et pääseda edukalt edasi, peame kõikjal kasutama seda, mida meile kehaline kasvatus pakub. Meile olgu selge, et kehaline kasvatus ei ole mingi retseptide alusel valmistatud arstim, vaid loomulik lahendus, mis looduse poolt on antud inimesele ja millele inimene annab õige vormi ja sisu.

Keha arendamise hooletusse jätmise on looduse vastu ränk eksimine ja see võib tuua rahvaste ja riikide elus tagasimineku.

Kehalise kasvatuse tähtsaimates elementides — mängus ja spordialades — tekib terve eneseväljenduse mõjul iga eluavalduks edasi kandev rivaalsuse tunne. Siin meid ei tohiks eriliselt kohutada selle tekkimine. Sest võitlusest pole mõistetav puhtal kujul ükski eluavalduks. Kultuur püüab küll seda pehendada, kuid ta pole suutnud kõrvaldada meie keskelt võitlust ega vastuoksu.

Kui ühe käega kirjutatakse alla mittekallaletungi-lepingule ajal, mil teine vajutab kuulipilduja päästikule, et hävitada kaasinimene-võistleja, siis kehalise kasvatuse alad — sport — ei süvenda brutaalset võitlust, vaid ainult karastavat valmisolekut võitluseks elu kui ka olemasolu eest.

Meil peab kehalise kasvatuse liikumise peamiseks eesmärgiks jääma rahva üldtaseme tõstmine, nii kehalis kui ka vaimseis võimeis.

Selle eesmärgi on enesele püstitanud ka Kaitseliidu juhtiv keskus ja sellega loodetavasti ühinevad kõik Eesti spordiühingud oma sporti ja kehalist kasvatust harrastava arvuka perega.

Koos kehalise kasvatusega õpetame rahvast austama ja hindama meie vaimset loomingut, arendame rahvuslikku iseteadvust, nagu seda õpetas meile Vabadussõda. On ju Vabadussõja suurimaks tulemuseks meie alaväärsustunde kaotamine rahva hingest ja valitseva rahva enesekindluse ja elujulguse tagasisaamine.

Juhtides rahvast spordile ja kehalisele kasvatusele kasvatame seega ausaid ja tugevaid kodanikke, kellest on kasu meie rahvale ja riigile.

Alfred Mäll.

Läti Kaitseliidu motoriseeritud üksuse külaskäik Eestisse

Reedel, 27. mail, saabus Eestisse vastukülaskäigule Läti Kaitseliidu Riia polgu 23-liikmeline ekskursioon. Külalised, kes sooritasid oma teekonda autodel ja mootorrattastel, jõudsid Laatre piiripunkti reede keskpäeval, kus neil olid vastas Tallinna Maleva kergedivisjoni esindajad. Kuna tolliformaalsuste täitmine piiril võttis rohkesti aega, siis hilines külaliste edasisõit Pärnu, mille tagajärjel nad Tallinna jõudsid alles kella 10 paigu õhtul.

Pärnus oli korraldatud Läti kohaliku aukonsuli dir. A. Aavakivi poolt külaliste auks lõunasöök, mille järele nad kohe Tallinna sihis edasi sõitsid. Järgmine peatus oli Märjamaal, kuhu oli Tallinna Maleva kergedivisjoni pealik kapten H. Onni külalistele vastu sõitnud. Vastastikutervituste järele anti külalistele mälestuseks üle hõbekarikas, kusjuures kohalik naiskodukaitse dekoreeris külalisi lilledega. Märjamaa malevkonna nimel tervitas külalisi pealik H. Littover.

Tallinna jõuti kella 10 paigu õhtul. Siin tervitas liitriigi vabatahtliku kodukaitse esindajaid Tallinna Maleva pealik kol.-ltn. J. Lepp, mille järele siirduti ühiselt „Kuld Lõvi“ võõrastemajja, kuhu külalised paigutati korterisse, banketile. Banketist võtsid osa ka Kaitseliidu Peastaabi ülem kol. J. Maide ja Tallinna Maleva pealik kol.-ltn. J. Lepp.

Laupäeva, 28. mai, hommikul sõidutati külalised omnibusega Virumaale ringreisile. Kõige esmalt peatuti Kohtlas, kus tutvuti Eesti Kiviõli põlevkivitööstusega. Tutvudes tee peal Oru lossiga ja Põhja- ning Vabadussõjaaegsete lahinguväljadega, sõideti edasi Narva,

kus tutvuti Hermannikiindlusega ja Kreenholmi puuvillavabrikuga. Õhtul oli külaliste auks kohalikus ohvitseride kasiinos lõunasöök, kus viibis ka kohalikke tegelasi ja Kaitseliidu Narva Maleva esindajaid.

Pühapäeva hommikuse rongiga sõitsid külalised Tallinna tagasi. Peale hommikueinet siirdusid külalised Tallinna sõjaväe kalmistule, kus asetasid pärja Vabadussõjas langenud sõdurite mausoleumile. Edasi sõideti Mustamäele tutvuma Tallinna Maleva lasketiiruga. Kasutades soodsat juhus, korraldati külaliste ja Tallinna Maleva kergedivisjoni liikmete vahel improviseeritud laskevõistlus, mille võitsid eestlased, omandades san.-pealik dr. Nieländeri poolt väljapandud kristall-eseme.

Mustamäelt siirduti Tallinna tagasi, kus vaadati kino „Glorias“ Tallinna Maleva kergedivisjoni tegevusest vändatud filmi. Hiljem tutvuti Tallinna ajaloolise raekojaga, kusjuures külalistele andis seletusi linnarhivaar Johanson. Kohal viibis ka ülemlinna pea kindral J. Soots, kes kutsus külalised „Estoniasse“ lõunale.

Pärast lõunat sõideti Kadriorgu ja Piritale, hiljem viibiti Gonsiori tänava maneežis, kus oli parajasti kergedivisjoni ratsanike õppetund. Õhtul andis Naiskodukaitse kergedivisjoni jaoskond külalistele auks Tallinna Maleva võimlas õhtusöögi.

Esmaspäeva ennelõunat oli külalistel vaba aeg, mille jooksul nad tutvusid linnaga. Lõuna paigu nad lahkusid sõbralike tervitusfega Tallinnast, et sõita tagasi kodumaale.

Prantsuse Võidupüha paraad Pariisis Tähe väljakul ajalooliste Võiduvärvate ees

Prantsusmaa rahvuspühadest

„Kaitse Kodu!“ veergudel on mitmel korral juttu olnud naaberriikide rahvuspühadest. Kui käesolevas kirjutuses puudutame mõne reaga Prantsuse rahvuspühi, siis põhjustab seda asjaolu, et Prantsusmaal hakati esmakordselt pühitsema rahvuspühi meie aja mõistete järgi. Kuni Suure Revolutsioonini tunti ainult religioos- seid ja riigipühi, millede pühitsejaiks olid vaimulikud või ilmlikud võimukandjad. Rahvas jäi neist eemale või parimal juhtumil mängis pidustustel statisti osa.

Vanadest pühadest võiks vahest rahvapühadeks nimetada paganlikke pühi, mida pühitseti looduse ja emakese maa auks. Ajaloolased kinnitavad, et ka muistse Greeka pidustused kandsid rahvuspühade ise- loomu just selle tõttu, et nende mütoloogiline usk oli

tihedas seoses loodusega. Nende jumalad tegutsesid igal pool ja evisid õige palju inimlikke nõrkusi. See asjaolu tõi nii jumalad kui ka nende auks pühitsetud pühad rahvale lähemale. Vanas Roomas, kes preten- deeris maailmariigi aujärjele, paratamatult kadusid pika- peale rahvuspühad, mida asendasid poliitilised pühad. Neile ei tundud rahvas kaasa, sest see oli võimu de- monstratsioon, milles rahval tuli etendada pealesunni- tud ja sageli õige kahetsemisväärset osa. Ristiusu või- mutsemise ajal läksid moodi religioossed pühad. Ent samuti kui ristiusk ise on teinud läbi mitmesugused arenemisfaasid, sageli õige verised, on ka religioossed pühad muutunud nii sisult kui ka mõistelt. Nüüd on osa neist muutunud rahvusvaheliseks, kuid iga usund

peab neid oma kombe järgi. Riiklikke ja poliitilisi pühi hakati Euroopas jälle pühitsema siis, kui igas riigis hakkas tekkima keskvoim. Rüütlite turniirid ja hoovkondade hiiglapeed algasid juba varajastest keskajast. Riikide arengu jõudes välja absolutismini muutusid hoovkondade suurpeod riiklikeks pidudeks. Nii teame näiteks, et päikese kuningas Louis XIV üllatas oma luksuspäevade kogu maailma. Tema järglane Louis XV korraldas dofääni abiellumisel sellase riikliku peo, mis tegi riigi kassa tühjaks. Kogu Prantsusmaal ei olnud aga leiba ja rahvas suri massiliselt nälga. Üksi väikeses Limousin'i provintsis nälgis surnuks peale 4000 inimese.

Kõigist neist pidudest võttis rahvas osa ainult maksude maksmisega. See ei olnud nii mitte üksi Prantsusmaal, vaid kogu Euroopas. Alles Prantsuse revolutsioon tõi siin muudatuse. Rahvas hakkas end riigis tundma tervikuna. Riigi saavutused olid rahva saavutused, mida tähistati rahvuspäevadega. Toome allpool mõningaid jooni Prantsusmaa esimestest rahvuspäevadest. Kui neis puutus silma ekstravagantsusi, siis tuleb arvestada seda, et aastasadu ikkes hoitud rahvas andus kogu taltsutamatu hingega rahva vabaduspäevade pühitsemisele.

Kõigi aegade suurimaks rahvuspühaks võib pidada vana absolutismi kantsi Bastille'i kindluse vallutamise mälestuspäeva, mida pühitseti esmakordselt 14. juulil 1790. a. See oli tõepoolest väga suurejooneline ja kõiki haarav demonstratsioon ning ühtlasi ülistus vabadusele, missugust ei ole kordunud rahvaste ajaloos. Et seda päeva mälestatakse Prantsusmaal veel tänapäev samasuguse ardemusega, siis toome sellest lühikesest ülevaatest, nii nagu see on säilinud tolleaegseis kroonikais. Seda enam, et Prantsuse revolutsioon paiskas maailma demokraatlikke ideid, mis lõpuks murdsid kõik isevalitsuse kantsid ja löid aluse rahvavalitsusele. Veel rohkemgi. Prantsuse revolutsioon andis esmakordselt rahvuse mõistele sisu. Absolutismi ajal olid nii rahvas kui ka rahvus ebamäärased mõisted, millega ei arvestanud ükski valitsus mitte üksi Prantsusmaal, vaid ka mujal.

Umbes kuu aega enne 14. juulit pöördusid Pariisi linnavalitsuse esindajad keskvalitsuse poole palvega, et kogu Prantsusmaa rahvas ja departemangude esindajad võiksid pühitseda Pariisis, riigi südames, Bastille'i vallutamise mälestuspäeva, mis pidi olema tunnustuseks uue vabaduse ajastu algusele. Keskvalitsus oli ettepanekuga nõus ja mõni päev hiljem määras ta dekreediga kindlaks selle hiiglapeedo kava. Peo asukohaks valiti Marsi väljak. Korraldav komitee kuulutas välja konkursi kõigile kunstnikele, kes tahtsid pakkuda oma talenti või ideid väljaku dekoreerimiseks. See tasane väljak muudeti täiesti ümber. Temast valmistati kaevamise teel midagi basseinitaolist, mis äärtest tõusis pikkamööda ülespoole, tekitades amfiteatri mulje. Tuhanded töölisel olid rakendatud tööle, kuid varsti selgus, et tähtjaks ei jõuta tööga lõpule. Kogu Pariisi rahvas hakkas kihama. Suures entusiasmi hoos rakendus tööle kogu Pariisi rahvas, hoolimata soost, seisusest ja vanadusest. Siin võis näha rahvuskardiväelasi, töölisi kõigilt kutsealadelt, üliõpilasi, seminariste, Saint-Louis kavalere, akadeemikuid, munki, preestreid,

invaliide, lapsi, noori neide ja vanu inimesi. Isegi kõrgem seltskond ja õuedaamid kaevastid labidad käes ja veeretastid kive väsimatu innuga. Töö kestis ööd ja päevad, hoolimata vihmast või kõrvetavast päikesest. Pariisi naaberlinnad ilmusid tööle ühes linnavalitsuse ja kiriku esindajatega. Pariisi meer liikus töötajate hulgas muusikaga, vaimustades väsinuid „Ça ira“ („See läheb“) helidega, mis ei lõppenud kogu töö kestes. Marsi väljak muutus kohtamispaigaks kogu Pariisile. Pimedus ei teinud takistusi, sest öösi lõomasid tõrvikud. Üldine pilt oli niivõrd omapärane, et see vaevalt kunagi ajaloos kordub. Vabatahtlike töötajate arv ulatus üle 200.000 inimese. Siin võis näha, kuidas ühe käre ette olid rakendunud invaliid, preester, kohtunik ja Suure Ooperi tantsitar. Noored preilid, riietatud valgetesse kleitidesse trikoloorist vööga, aitasid täita ja välja vedada kärusid. Niinimetatud kuldne noorsugu, kes ei olnud ühtki tööriista seni oma käega katsunud, heitis maha oma siidist mantlid ja murdis mehiste nägudega maad. Kogu selle rahvahulga seas ei tulnud ette vargusi ega lööminguid. Isegi kõige tühisemad arusaamatused olid tundmatud. Kõiki köitis ja tiivustas entusiasm ja koostöö tunne, mis võimaldas lõpetada hiiglatöö kaheteistkümnepäevaga, hoolimata vihmast ajast.

Juba töö lõpppäevil hakkas valguma Pariisi delegaate ja pidulisi kogu riigi territooriumilt. Enamikus tulid nad jalgsi, moodustades teedel lõpmatu rongkäigu. Tee oli kurnav, sest tuli maha käia sadasadid kilomeetreid. Ka siin, nagu Pariisiski, ergutati ennast „Ça ira“ helidega. Esimesed kohalejõudnud ühinesid laulus pariislastega, ja nii kandus „Ça ira“ lõpmatu heli ühest riigi piirist teise. Sellest kontserdist võtsid ühtaegu osa miljonid inimesed. Prantslased tegid pingutusi esimese rahva- ja vabaduspüha pühitsemiseks.

Pariislased olid külaliste vastu väga lahked. Võõrastemajad võtsid neilt minimaalseid hindu. Kodanikud aga tegid kõik selleks, et sissesõitnuil ei puuduks voodi ega toit. Nad olid seda õnnelikumad, mida rohkem külalisi nad said mahutada oma korterisse.

Lõpuks saabus oodatud pidupäev. See oli aga sompus ja vihmane. Pärast kella kümnet pääsis lahti otse veevalang kohutava tormiga. Sellane ilm segas küll tublisti pidu programmist külge, kuid osavõtjate meeleolu ei saanud see rikkuda. Seda hoidis alal rahva heatahtlik huumor ja patriootiline entusiasm. Halba ilma nõogati tuhandete naljadega. Õeldi näiteks, et vabaduse vaenlased on pidanud üheksapäevase palve halva ilma kasuks. Tehti nalja ka selle kulul, et taevast ei olnud heatahtlik rahva mängude suhtes. „Hea Jumal on aristokraat,“ õeldi. Skeptikud väitsid, et neile olevat see ammu selge. Lõpuks tuli rahvas otsusele, et taevane isa ei ole hea katoliiklane, kuna ta on kuhjanud liig palju vihma ja pilvi püha altari kohta. Nii käisid naljad ja lööklaused suust suhu ja aitasid kaasa üldisele heale meeleolule. Seda oli ka tarvis, sest paljud veetsid kogu öö väljas platsi lähedal, et mitte ilma jääda kohtadest. Kell viis olid aga kõik juba jalul ja ootasid kannatlikult pidustuste algust. Päikese tõusu ajal asetati rahvas temale määratud kohtadele, kuna rahvuskardiväelased joondusid

bulvaaril. Departemangude esindajad kogunesid aga Bastille'isse, kus neile jagati, vastavalt departemangu arvule, 83 valget lippu, mis kandsid maakoha nime ja mida hoidis kõige vanem delegaatidest. Kell seitse algas korteež liikuma järgmiselt: kõige ees rügement rahvusratsaväge, selle järel grenadeerid muusika ja trummidega, järgnesid Pariisi vabatahtlike väeosa, rahvaesindajad, sõjaväe komitee, maakondade esimehed, Pariisi linnavalitsus, rahvuskogu liikmed, laste ja vanade inimeste rühm, keda eskorteeris 60 Pariisi linna pataljoni. Neile järgnesid departemangude esindajad lippudega, mere- ja maaväe deputatsioon, kelle ees kanti kaht oriflammi. Korteež lõppes staabiohvitseride rühma ja mitmesuguste muude sõjaväeosade

defileega. See hiiglarongkäik läbistas linna rahva hõisete ja tervituspaukude saatel. Marsi väljakule oli ehitatud kolm võiduvärvavat loosungitega, nagu „Rahva õigusi ei tunnustatud paljudel sajandil“, „Nüüd on täielist tunnustust leidnud üldine inimlikkus“, „Ainult isamaa ja seadus sunnivad meid sõjariistu kätte võtma“, „Sureme, et teda kaitsta, ja elame, et teda armastada“, „Nüüd olete ammuigatsetud vabaduse peremehed, olge väärilised seda hoidma“ jne. Võiduvärvavate alt läbi minnes avanes korteežile suurejooneline pilt. Marsi väljakule oli maalilistes gruppides üles seatud 300.000 inimest, kes kõik kandsid oma kodukoha rahvusriideid, mis olid ilustatud rahvusvärvidega. Keset väljakut kõrgendikult paistis monumentaalne isamaa altar, millele viis neli treppi. Altar oli kaunistatud patriootilise ja filosoofilise sisuga pealkirjadega. Seni kui korteež korraldas end Marsi väljakul üldiseks tseremooniaks, mängis 1200-meheline orkester rahvale tantsulugusid. Hoolimata vihmast algas tants altari ümber, millest võtsid osa kõikide Prantsusmaa provintside esindajad rahvusriideis. Pilt oli sedavõrd võluv ja ühtlasi kirev, et kogu rahvas sattus vaimustusse, mis väljendus üldises juubelduses. Pidude kestis kuni kella 1/23, millal suurtükipaugud kuulutasid tseremoonia algust. Kõigepealt Pariisi piiskop, ümbritsetud kaheksajast rahvusvärve kandvast vaimulikust, pidas palvuse ja õnnistas oriflamme. Selle järele astus altarile revolutsiooniaegne kangelane kindral Lafayette. Ta andis püha töötuse Prantsusmaa uuele konstitutsioonile ja rahva ühendatud valitsusele. Samal ajal kõlas sada tervituspauku, sest oli saabunud Bastille'i vallutamise aastapäeva tund. Rahvas sattus pöörasesse vaimustusse. Langeti üksteisele kaela ja sooviti õnne. Väljakult kandusid töötusesõnad edasi linna, mida kordas omaette iga

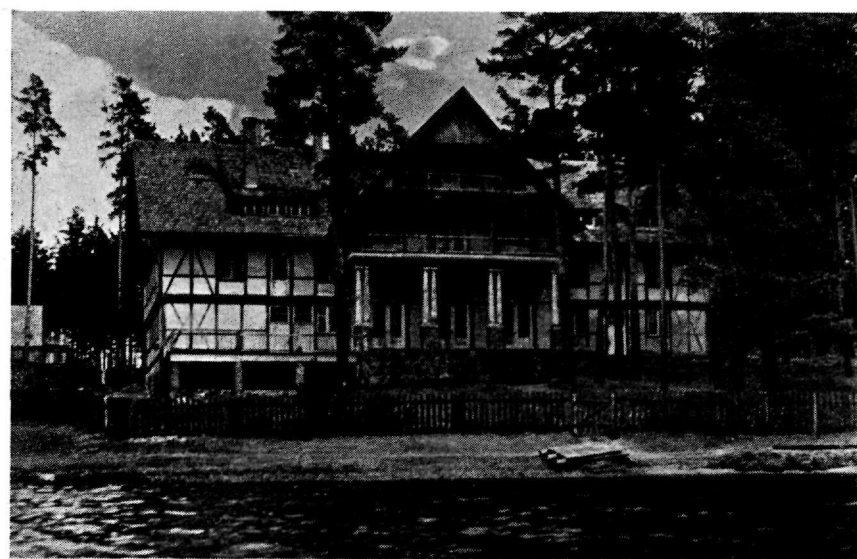

Brüsselist on Pariisi toodud võidutuli, mille juures kindral Gourand saluteerib Prantsuse rahvuslipule

kodanik. Emad olid oma rääkima algavaile lastele õpetanud kõigepealt selle töötuse nagu mõne püha palvuse. Kroonikud kinnitavad koguni, et haiged olevat väljunud oma majadest ja, tõstes käsi taeva poole, korranud seda töötust.

See kuulus päev lõpetati tantsuga vabas õhus, bankettidega, illuminatsioonidega ja mitmesuguste divertimentidega. Lõhutatud Bastille'i kindluse asemele istutati tammesalu, mille keskelt paistis 60 jala kõrgune sammas vabaduslipuga. Et tähistada revolutsiooni võitu absolutismi kantsi üle, kirjutati sissekäigu väravale: „Siin tantsiti“ („Ici l'on danse“).

Paar aastat hiljem 15. aprillil hakati pühitsema vabaduspüha. Seda püha ei saa pidada sisult võrdseks meie vabaduspühaga, sest prantslased ei tunnud tollal võõrast iket, küll aga kannatasid nad absolutismi rusika all. See oli rahva vabaduse püha, mille pühitsemisega tähistati rahva võitu absolutismi üle. Oma tähenduselt ja sisult umbes samasugused olid vendluse ja mõistuse (la fête de Raison) pühad. Võidupüha hakati pühitsema Prantsusmaal esmakordselt aastal 1793. Sel pühäl demonstreeriti Prantsusmaa 40 armee tugevust, kes olid oma võidukad lipud pannud lehvima nii mõneski Euroopa riigi pealinnas. Võidupühäl tõsteti esikohale haavatuid ja invaliide, kes sõidukeis esindasid iga armeed. Lõpuks 1798. aastal alustati rahva suveräänsuse püha pühitsemisega. Nende pühade üksikasjaline kirjeldus viiks pikale, tähendame vaid niipalju, et rahvapühad, kus neid ka praegu pühitsetakse, on oma kandvaimad ideed ja traditsioonid saanud ülalmainitud pühadest. Esmakordselt Prantsusmaal küpsid kindlaiks mõisteiks ja tegureiks rahvus ja vabadus ja nende mõistete sisustamine on saanud alguse samalt maalt. Enne tundi vaid läänihärrade ja

Suvikodu Kaitseliidu noortele Võrumaal

Kaitseliit omandas Võru linna piiril Kubja järve kaldal asetseva suurema suvimaja, mis sisaldab 34 vähemat ja suuremat tuba, 3 suuremat üldruumi ja muud kõrvalruumid. Praegu teostatakse maja juures tarvilisi parandustöid, kuna senine omanik ei ole suutnud sellast suurt hoonet küllaldaselt korras hoida. Remondiga saadakse valmis arvatavasti juuli algul, mille järele juulis-augustis tulevad majas pidamisele noorte

kotkaste salgapealikute koolide praktilise osa lühikursused. Tõenäoliselt käiks neil kursusel 150—200 poissi. Selle arvu poisse suudaks maja mahutada küll ka korraga, kuid kuna suvimaja sisustus esialgu veel puudub ja pole ette näha selle nii kiiret muretsemise võimalust kogu ulatuses, peab leppima osalise kasutusega. Salgapealikute kursustega paralleelselt võiksid maja kasutada ka noorte kotkaste matkarühmad ajutisteks peatusteks.

Edaspidi on kavatsus võimaldada kõigile noortele kotkastele suvikodu kasutamist, mis on eriti sobiv neile, kes peavad pärast talvist pingutust kosuma Võrumaa tervislikus kuivas kliimas. Selle kõrval jäävad teatud ruumid alati matkajate kasutamiseks, kuna neid Võrumaal tavaliselt on ohtrasti liikumas. Suvikodu on Võru jaamast vaevalt 2 km eemal ja sealt saab teha lühemaid ja pikemaid matku Kasaritsasse, Haanjasse, Rõugesse, Vastseliina ja teistesse Võrumaa ilusamatesse paikadesse. Kuna suvikodu juure ehitatakse esmajärjekorras eeskujulikud supel- ja ujumisillad ja sportimiseks noortele vajalised seadeldised, siis pakub ta tõenäoliselt igale noorele ihaldatavaima suve veetmise võimaluse. Et nende noorte elu korraldajaiks hakkavad vilunud noortejuhid, siis võivad lastevanemadki olla täiesti rahul noorte „Kotkakodusse“ saatmisel.

hoovkondade traditsioone, mis jäid rahvale võõraiks nii sisult kui ka vormilt.

Eespool oli juttu isamaa altarist, mis püstitati esmakordselt 1790. aastal Marsi väljakul. Nüüd aga muutub Tähe väljakul asetsev Võiduvärav iga aasta 11. novembril isamaa altariks. Prantsuse rahvas pühitseb siin maailmasõja vahepeala päeva — l'armistice'i. Sel päeval kogunevad kõik sõjaväe üksused ja organisatsioonid lippudega Võiduvärava võlvide alla. Vastavalt frontide arvule on püstitatud samas asetseva tundmata sõduri haua kõrvale kaksteistkümmend mälestussammast. Nende lähedal kastides hoiavad vanad rindemehed alal frontidelt toodud mulda, mida isamaa kaitsjad lahinguväljal on niisutanud oma verega. Seda mulda austatakse kui püha reliikviat, mis peab kohustama tulevase põlvi tarbe korral samuti ohverdama end isamaa mullale.

Pidutsemise protseduur algab 11. novembril kell 9 hommikul vanade rindemeeste ja kooliõpilaste korteežiga tundmata sõduri hauale. See on omapäraseimaid vaatepilte Pariisis, mis ei jäta ühtki pealtnägijat külmaks. Sadade lippude lehvides algavad noorsugu ja vanad rindemehed au- ja tunnustustekonda Elysée aiast Võiduvärava ette tundmata sõduri hauale. Pariisi garnisoni sõdurid on tee ääre üles seatud auvahtideks, kuna orkester sammub korteeži ees patriootilise hünni helidega. Peab tunnistama, et prantslane ei suuda külmaks jääda nähes oma noori ja sõjast osa võtnud vanu sel autekonnal, vaid satub vaimustusse, mis avaldub hõiskeis ja üldises juubelduses, millist meie oma põhjamaise temperamendi juures vaevalt kunagi võime näha rahvapidudel. Korteeži Võiduvärava ette jõudes on sinna juba kogunenud ametlikud isikud ja sõjaväe-

üksused, kelle lippude hulk täidab Võiduvärava võlvide aluse ja tundmata sõduri haua. Kell 10.50 kuulutab fanfaaride heli vabariigi presidendi kohalejõudmist. Teda saadavad ministrid ja kõrgemad sõjaväelased, kes annavad au iga sõjaväeüksuse lipule ja kumardavad tundmata sõduri haua kohal. Kahuri kargatus kuulutab vaikselt minuti algust, mis lõpeb helidega „Au surnuile“. Selle järele algab sõjaväeüksuste defilee, saadetud vaimustusse sattunud rahva hõiskeist. Esindatud on kõik sõjaväeosad, alates kõrgemast sõjakoolist ja lõpetades koloniaalvägedega. Eriti võimsalt on alati esindatud motoriseeritud väeosad ja kahurvägi. Tähe väljakult valguvad sõjaväeosad laiali mööda linna, andes oma lehvivat lippudega kogu Pariisile piduliku ilme. Ametlik osa on läbi. Nüüd mööduvad korralikes ridades seltskondlikud organisatsioonid ja lapsed Võiduväravast, näidates oma lugupidamist isamaa eest langenuile. Väljakuult valgub rahvas kirikuisse, kus peetakse päevakohane jumalateenistus.

Nii nagu meie Võidupühalgi on Prantsuse l'armistice'i pühitsemisel antud tulele eriline sümbolne tähendus. Seda vahetavad Brüsseli ja Pariisi rindemehed. L'armistice'i eelpäeval kell 18.30 süüdatakse mõlemas pealinnus tundmata sõduri haulal tõrvikud, mis hakkavad rindemeeste poolt saadetuina vastastikku liikuma. Tuled kohtavad Arras's ja jõuavad päralt 11. novembril kell 23.30. Eriline tulekomitee, kelle esimeheks on nii Brüsselis kui ka Pariisis garnisoni ülem, võtab tule vastu ja paneb selle vastava tseremooniaga tundmata sõduri hauale. Sellega on lõpp pärastmaailmasõjaaegsel suurimal Prantsuse rahvuspühäl.

EPa.

VABADUSSÕJA KANGELASTE AUSTAMINE

Ristipäev on kuinenud igal aastal traditsiooniliseks pidupäevaks, mil austatakse üle maa Vabadussõja kangelasi — Vabaduseristi kavalere. Möödunud ristipäeval, neljapäeval, 26. mail s. a., oli sel puhul korraldatud Tallinnas Vabaduseväljakul Vabaduseristi kavaleride austamiseks suurejooneline paraad, millel oli rivistatud sõjaväe ja Kaitseliidu üksusi. Kavalerid kogunesid Estonia juure, kust nad orkestri saatel sammusid paraadplatsile ajaks, millal paraad oli üles seatud. Nad tegid ringmarsi paraadi rivide eest läbi, asudes siis paremale tiivale. Saabus Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kes paraadi vastu võttis.

Oma sõnavõtu Vab. R. kavaleride poole pöördudes kriipsutas Ülemjuhataja alla nende teeneid Vabadussõjas. Kogu eesti rahvas avaldas sõjas oma kangelasmeelt, kuid need, keda on dekoreeritud Vab. Ristiga, olid eeskujuks kõigile teistele, olid parimad parimate hulgas. V. R. kavaleridele on antud mõningaid eesõigusi, aga see paneb nende peale ka kohustuse. Ja see kohustus on — kanda edasi Vabadussõja vaimu. Ülemjuhataja ettepanekul kogu paraad hüüab kavaleride — Vabadussõja kangelaste — auks kolmekordse „elagu“.

Algab paraadmarss Ülemjuhataja ja kavaleride ees. Tribüünil võtavad Ülemjuhataja kõrval aset Sõjamin. kindral Lill ja Peamin. K. Eenpalu. Kohal on ka Kohtumin. Assor, Teedemin. N. Viitak V. R. kavalerina on austatavate rivis.

Paraadmarss lõppenud, sammuvad kavalerid orkestri saatel ja osakonna lipp ees läbi linna „Sõdurite kodusse“, kus algab ühine lõunasöök. Siia ilmuvad ka Ülemjuhataja ja Peaminister ning Sõja-, Kohtu- ja Teedeminister. Esimese klaasi juures hüütakse Ülemjuhataja ettepanekul kolmekordne „elagu!“ Vabariigi Presidendile. Järgneb varsti sama hüüd Ülemjuhataja ettepanekul Peaministrile ja kolmandaks tõstetakse klaas iseenese terviseks, mille juures aga kavalerid lasevad elada eeskätt ülemjuhatajat.

Osakonna esimees kindral Jonson tervitab ülemjuhatajat ja valitsusliikmeid, keda jällegi lastakse elada.

Siis võtab sõna Ülemjuhataja, et ütelda paar tõstist sõna. Ta tuletab meele raskeid võitlusaegasid, puudutab siis mõningaid sisepoliitilisi küsimusi lähemast minevikust ja ka olevikust. Ta rõhutab siis, et peaministri teadaandes parlamendile on vääriolist tähelepanu pööratud ka

Vabaduseristi kavaleride paraad Tallinnas.

sõjaväele. Kuid Ülemjuhataja lisab oma poolt, et tarvis on kogu rahvale sisendada valmisolekutunnet hädaohtude korraks. Kindral Laidoner ei usu, et Euroopas tuleks sõda, kuid Kesk-Euroopa kaardi muutused on veelgi võimalikud.

Rahvaarvu suurendamise küsimuse kohta, mida eriti on rõhutatud Peaministri teadaandes, märgib Ülemjuhataja, „et ükski ema ei hakka lapsi ilmale kandma, kui tal südames pesitseb kartus, et ta lapsed võivad langeda suurtükisöödaks, või kui rahvas üldse puudub kindlustunne homse päeva pärast“.

Nüüd võtab mõneminutilises kõnes sõna ka Peaminister K. Eenpalu. Ta hindab Vabaduse Risti kavaleride suuri teeneid Vabadussõjas ja rõhutab valmisoleku vajadust ka tulevikuks. Meil ei tohi tekkida tunnet, nagu me võiksime kaduda, me ei tohi karta, nagu meid keegi saaks ühe viipega hävitada. Peame kindlaks jääma, mitte kunagi taganema.

Nüüd deklareerib Ülemjuhataja kavaleride marulise heaskiidu saatel, et Vabaduse Risti kavalerid on valmis vastu astuma igale pealetungile. Kuid mitte ainult seda — ollakse valmis enesekaitseks ka peale tungima. Meie endid hävitada ei lase!

Meeleolu, mis üldiselt oli hoogus ja sõbralik, saavutas nende sõnadega oma kõrgustipu.

Suurriikide huvidest ja ettevalmistusist tähtsamail mereteatreil

Mereväe-leitnant J. Ivalo.

Berliin-Rooma-Tokio kolmnurga moodustavate agressiivriikide kohutav relvastumine ja tegevus on põhjustanud mitte ainult teiste suurriikide, vaid kogu maailma taasrelvastumise.

Esimene neist, Saksamaa, likvideeris hiljuti Austria kiire löögiga. Järgnev tegevus on nüüd suunitud Tšehhoslovakkia vastu.

Itaalia püüab kindlustada oma positsioone Vahe meres, arendades ühtlasi oma mõju Ida-Aafrikas; kuna Kaug-Idas Jaapan taotleb Hiina poliitilise iseseisvuse kadu, püüdes enda alla võtta nimetatud riigi laialdastel territooriumi peajasjalikult Põhja-Hiinas kui ka keskosas. Seni on tegevust arendatud soodsalt.

Sõdides tegelikult nii Hispaanias kui Hiinas teostub rööbiti ka relvastuse võidujooks teiste suurriikidega, kellele huvid on puudutatud ja ähvardatud eelnimetatud riikide poolt.

Kuigi relvastumine toimub nii maal, õhus kui ka merel, pühendatakse erilist tähelepanu just mererelvastumisele kindlates mererajoonides, seepärast, et maailmasõda kui ka praegused sõjad on märkinud mererelvastuse erilist tähtsust rohkem kui mõnel teisel ajastul. Ranniku blokeerimisega püütakse vastaseid isoleerida välismaailmast ning paisatakse mereteid mööda nii Hispaaniasse kui ka Hiinasse terveid armeesid. Näib, et tulvikusõjas õieti paljude riikide seisukoht oleneb nende merejõudude vahekorras vastasega, missugusest seisukohast ongi huvitav vaadelda suurriikide ettevalmistust teatud mereteatritel.

Tänapäeval suurriikide huvid koonduvad peajasjalikult järgmisile mereteatreile.

1. Lääne- ja Põhjameri.
2. Vahemeri.
3. Vaikne ookean.

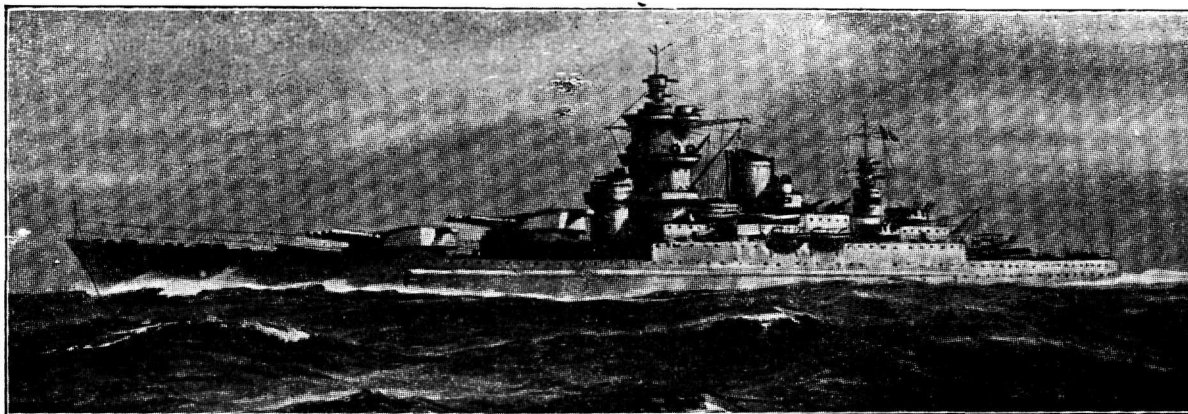
Lääne- ja Põhjameri.

Läänemerele peafaktorina esineb Saksamaa. Kui võtta aluseks „Nauticus’e“ 1938. a. andmed Saksa laevastiku ja merejõudude asutuste kohta, siis selgub, et suur osa laevastikust baseerub *Wilhelmshaveni* asemel praegu *Kielis*, kuhu on koondatud ka suur osa saksa merejõudude juhtivaid keskusi ja koole. Nimetatud asjaolu lubab järeldada, et Saksa laevastiku peabaasiks on praegu *Kiel*. Laevastiku peabaasi ületamine Läänemerele kui ka selle kindlustamine uuesti ülesehitatud *Friedrichsorti* ja *Labe* kindlustega lubab oletada, et Saksa laevastiku tähelepanu on pööratud rohkem „idasse“. Seda arvamist kinnitab ka terve rea kindlustatud punktide loomine Läänemere Saksa rannikul (Läänemere W-poolsete kindlustuste komandantuur *Kielis*, *Pommeri* — *Swinemündes*, *Pillau* ja *Stralsund*’i kindlustuste komandantuur, kindlustustööd mitmel saarel jne.).

Rööbiti sõjaliste ettevalmistustega Läänemere mereteatritel teostub ka vastav ettevalmistus Põhjamerel n-n. „märjas kolmnurgas“ *Wilhelmshaven* — *Cuxhaven* — *Helgoland*, kus endiste kindlustuste ülesehitamine toimub nüüd täiel määral. Siin teostub koguni kindlustusvõrgu laiendamine saksa laevastiku ja õhujõudude operatiivsete võimaluste laiendamise eesmärgil.

Need kindlustused moodustavad ühtlasi *Kieli* seljataguse kaitse ning toetuspunktid Saksa laevastiku ja õhujõudude aktiivseks kasutamiseks *Inglismaa* vastu.

Kindlustusvõrgu laiendamine teostub toetusbaaside loomisega saartele *Borkum*, *Nordernei*, *Wangerog*, *Spikerog* — *Hollandi* piiri suunas ja *Schles-*

Prantsuse lahingulaev „Dunkerque“, 26500 t.; relvastus 8—330 mm ja 16—155 mm suurt. nelja- ja kahetornilistes tornides. Soomuse kaal 10000 t.; kiirus 29,5 s.

Suurriikide rivis, ehitusel ja kavas olevate sõjalaevade tab. 1938. a.

(Nauticus 1938. a. andmeil täiendatuna.)

Tabel nr. 1.

Laevade klass	Saksamaa		Inglismaa		Prantsusmaa		Itaalia		Jaapan		N. Venemaa		U S A	
	arv	t.	arv	t.	arv	t.	arv	t.	arv	t.	arv	t.	arv	t.
			R	I	V	I	S							
Lahingulaevu . . .	3	30 000	18 ¹	495 550	6	137 445	5	99 586	9	272 070	3	69 878	15	464 300
Lennukite emalaevu	—	—	8	127 050	2	32 146	1	4 960	6	99 420	—	—	5	101 553
Ristlejaid	6	35 400	60	415 940	19	154 502	22	150 666	41 ²	280 285	6	37 024	27	231 700
Hävitajaid	7	11 375	157	192 544	60	112 714	60	73 771	100	122 973	19	27 962	213	259 725
Torpeedopaate . . .	12	9 600	—	—	11	6 710	56	32 476	8	4 488	19	12 480	—	—
Allveelaevu	36	12 424	55	56 576	78	74 818	88	75 941	64	80 986	160	80 000	84	75 910
Abilaevu	106	74 270	225	193 275	123	106 208	128	67 464	56	81 958	289	91 500	187 ³	301 372
Kokku	170	173 069	523	1 480 935	229	624 543	360	504 864	284	942 180	496	318 844	531	1 434 560
			E	H	I	T	U	S	E	L				
Lahingulaevu . . .	5	122 000	5	175 000	3	96 500	2	70 000	2	86 000	—	—	2	70 000
Lennukite emalaevu	2	38 500	5	114 600	—	—	—	—	3	29 100	—	—	3	54 500
Ristlejaid	5	50 000	17	124 700	1	8 000	—	—	3	25 500	4	32 000	10	100 000
Hävitajaid	15	25 491	50	82 980	13	21 060	16	23 968	15	21 840	8	24 000	32	49 400
Torpeedopaate . . .	12	7 200	—	—	1	610	20	13 820	4	2 380	?	?	—	—
Allveelaevu	15	9 539	17	17 800	11	10 477	20	16 991	1	1 400	?	?	16	23 385
Abilaevu	37	?	48	?	32	18 740	17	2 772	1	10 000	?	?	—	—
Kokku	90	272 730	142	515 080	61	155 387	75	127 551	29	76 220	?	?	63	297 285
			K	A	V	A	S							
Lahingulaevu . . .	—	—	5	?	2	70 000	2	70 000	2	86 000	3	105 000	3	?
Lennukite emalaevu	—	—	—	—	—	—	—	—	2	18 000	—	—	2	16 600
Ristlejaid	2	14 000	—	—	—	—	—	—	8	—	3	24 000	9	—
Hävitajaid	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	?	?	23	36 000
Torpeedopaate . . .	6	3 600	—	—	—	—	—	—	8	4 760	?	?	—	—
Allveelaevu	10	3 568	—	—	—	—	—	—	15	—	?	?	8	11 600
Abilaevu	9	?	—	—	—	—	—	—	3	?	?	?	3	18 600
Kokku	27		5	—	2	70 000	2	70 000	38	?	?	?	48	?

Märkus: ¹⁾ Nende hulgas 3 monitori 20 800 t. ²⁾ Nende hulgas 5 rannakaitselaeva 43 090 t. ³⁾ Juure arvata veel 173 vahilaeva 82 500 t.

wig'i rannikut mööda saartele Silt, Amrum, För — Daani läheduses.

Saksa mere- ja õhujõudude baasid võivad omandada hiiglatähenduse maaväe pealetungi puhul läbi Hollandi ja Belgia Prantsusmaale, missugust asjaolu ei tohi unustada, kuigi Hitler on nende riikide puutumast korduvalt kinnitanud. On kindel, et Saksa agressiivne tegevus Hollandi ja Belgia suhtes kutsub esile kokkupõrke Inglismaaga, kuid sellega arvestab ka Saksamaa. Nende õhujõudude baasid võimaldavad vabalt tegutsemist ka Inglismaa suhtes.

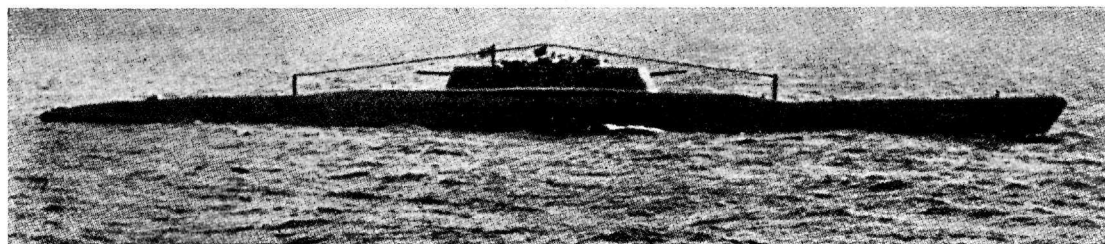
Et olla võimeline tegutsema Inglismaa vastu, selleks tunneb ta erilist huvi Kanaaria saarte vastu, kust tarbe korral võiks väga soodsalt opereerida a-laevadega Vahemerd blokeerivate Inglise jõudude vastu või

jälle flankeerivalt tegutseda a-laevadega Inglise reservkaubateedel Inglismaa-Kapi. Samavõrra on Saksamaa huvitatud Hispaania Marokost, mis suurendaks võimalust ähvardada Inglise ja Prantsuse kommunikatsioon ja kaubateid Vahemeres.

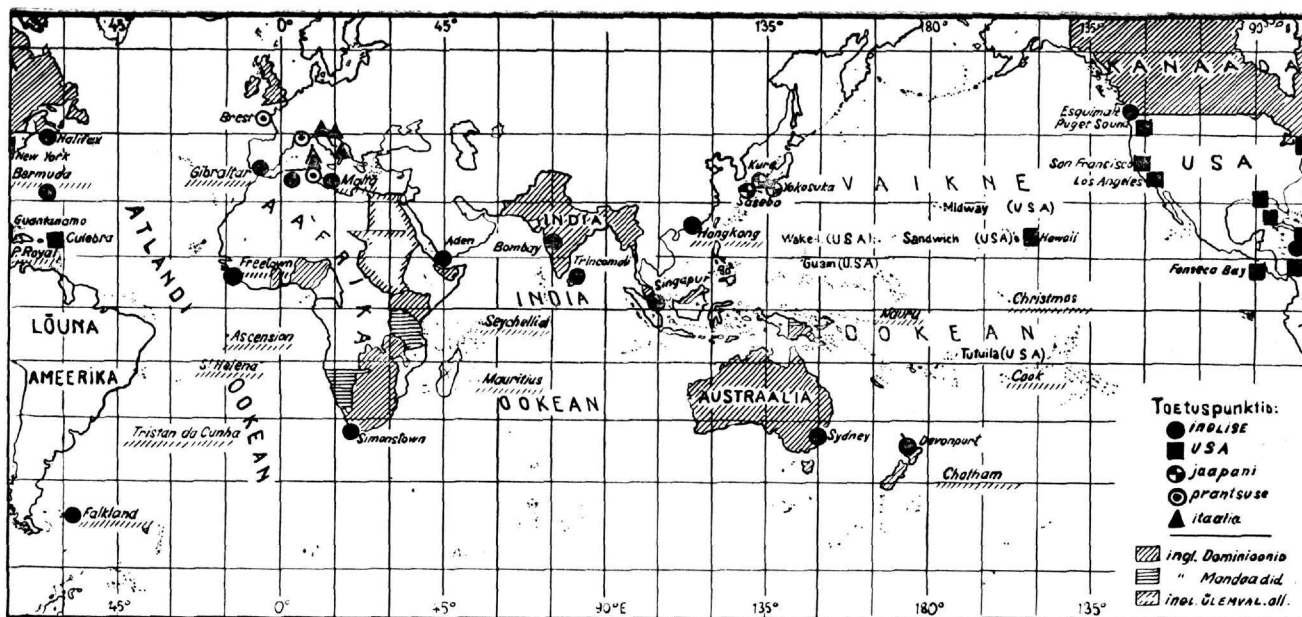
Autostraadi Berliin-Stettin ehitamine näitab ka, et Saksamaa hoolitseb oma sisemaa mobilisatsiooni-keskuste ühenduste eest Läänemere rannikuga.

N. Vene.

Saksamaa peavastasena Läänemeres esineb N. Venemaa, kes on mererelvastumise alal jõudnud samuti otustavasse ajajärku. Moderniseerimise viisaastak kindlustuste alal teostub suure intensiivsusega, kusjuures

N. Vene „Pravda“ klassi kuuluv 1400-t. a-laev

tööd näiteks Kottlini saarel on juba lähenemas lõpule. Leningrad muudetakse laiaulatuseliseks N. Vene laevaehituse baasiks, kuna teiste baasidena arendatakse välja Poljarnõi Murmani lähedal ja Vladivostok ühes abibaasiga Komsomolsk Kaug-Idas. Olles üles ehitatud oma a-laevastiku, arendab ta ülesehitamist nüüd liidrite, ristlejate ja viimasel ajal ka 35.000-t. lahingulaevade alal. (Vaata tab. nr. 1.)

Vahemeri.

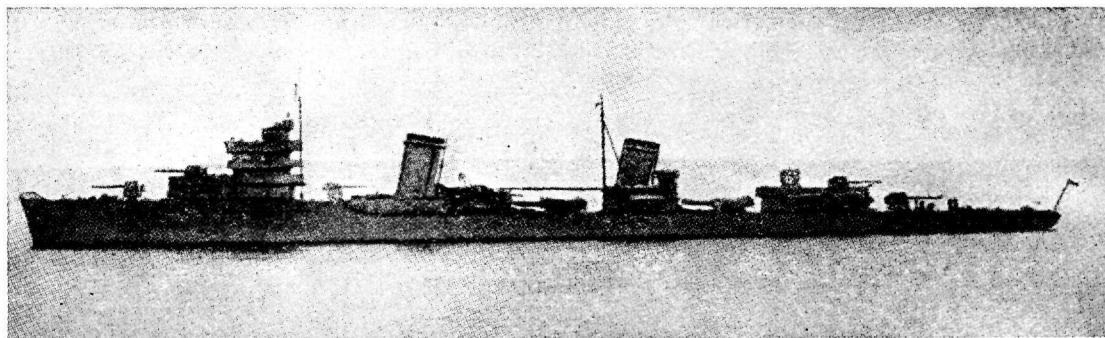
Vahemerel on rahvusvaheline poliitiline ja strateegiline situatsioon järjest teravenenud Itaalia agresiooni mõjul rahvussotsialistliku Saksamaa toetusel.

Mõlema senine tegevus — osavõtt Hispaania kodusõjast, Baleaaride saarte kasutamine Itaalia laevastiku kui ka õhujõudude baasina ning püüded kindlustada end Hispaania Marokos, mis järgnesid Abessiinia vallutamisele — on loonud kindla ohu nii Prantsusmaa kui ka Inglismaa merekommunikatsioonidele Vahemere lääneosas. Prantsusmaale tähendab Vahemeri lühidalt „inimesi ja õli“, mida ta nii väga vajab sõja korral

Saksamaaga. Inimreservi moodustavad Prantsusmaale esimeses järjekorras ta Aafrika asumaad, teises — Madagaskar ja Indo-Hiina. Seega on ühendused nende asumaadega Prantsusmaale eluküsimus ning Prantsuse laevastik peab need riigile kindlustama. Sellega on ka seletatav, miks Prantsusmaa kohe pärast sõda asus oma laevastiku ülesehitamisele. Ka jätkub vaid ühest pilgust kaardile, et näha, missugust trumpi kujutaksid näiteks Baleaaride saared ühe tugeva mereriigi käes Prantsusmaa suhtes. Niikaua kui Baleaariid püsivad Hispaania all ja viimane ei kujuta mingit tähtsat faktorit merel, pole Prantsusmaal midagi karta. Seepärast tugev Hispaania või Hispaania koos Itaaliaga ei ole Prantsusmaale kuidagi vastuvõetav.

Seda kõike arvestab Itaalia, kes esimeses järjekorras näeb endale liitlast Hispaanias, kuna teises järjekorras ta püüab raskendada oma peavastase Inglismaa liitlast Prantsusmaa seisukohta.

Kui Aafrikaga Prantsusmaa kaotab oma inimreservid, siis Aasia kaotusega — esimesena just Süüriaga — kaotaks ta õli, milleta tänapäeva laevastik kui ka õhujõud ja motoriseeritud väeosad üldse läbi ei saa.

N. Vene liider „Leningrad“. 3000 t.; kiirus 38 s., relvastus 5—130 mm suurt., 4—37 mm õk.-suurt., 6—533 mm torpeedotoru

Itaalia praegune poliitika ähvardab ka Briti impeeriumi ühendusteid piki Vahemerde, mis seovad Inglismaad asumaadega idas, ja Gibraltari. Kui Itaalia seniselt edasi arendab oma tegevust Hispaanias, ähvardab inglise ühendusi Vahemeres ja Gibraltari mitte ainult õhuhädaoht, vaid ka artilleeria pommitamine Hispaania Marokost (Ceuta).

Kui käsitleda lähemalt Itaalia seisukohti Vahemeres, siis näeme, et Itaalia enda olemasolu on tihedasti seotud Vahemeres oma kommunikatsioonidest. Merd mööda veetakse sisse tunduv osa toiduaineid, peaaegu tervikuna sisseveetav kivisüsi, samuti suur osa rauamulda ja palju teisi tooraineid, mis leiavad kasutamist Itaalia tööstuse poolt. Nafta — see tänapäeva lennukite, autotranspordi, motomehh. osade ja motoriseeritud jalaväe koonduste, sõjalaevastiku ning suure osa kaubalaevastiku „elu veri“ — imporditakse Itaalias täieliselt mööda merd.

On väljaspool kahtlust, et kui katkeksid mingil põhjusel Itaalia Vahemere kommunikatsioonid ning lõpeks toorainete sissevedu mööda merd, siis paratuseks see lühikese ajaga Itaalia peatööstusharud ja kaubalaevastiku ning riigis esineks teravalt majanduslik kriis. Riigi relvastatud jõud kulutaksid lühikese ajaga omad kogutud reservid ning muutuksid varsti jõuetuks.

Viimasel ajal oleneb Itaalia oma merekaubandusest rohkem kui kunagi varem ning seega ka oma peavõistleja Inglismaa heatahtlikust suhtumisest Vahemeres.

On ju ka päris selge, et majanduslike raskuste tagajärjel võiks Itaalia kaotada oma Abessiinia, kus ikka veel valitsevad rahutused ning millega on võimalik ühendust pidada vaid Suessi kanali ja Punase mere kaudu.

Ka Itaalia merejõudude vahekorrad võrreldes Inglismaa ja Prantsusmaa koondatud jõududega ei ole nii soodus kui seda näeks Itaalia poliitika juht Mussolini. Tema lahingulaevastikku ei saa võrrelda ühendatud Inglise-Prantsuse omaga. Ta vaid omab tunduvalt kergeid jõude (ristlejad, destroyerid), mis siiski on mitu korda nõrgemad eelmainitud riikide omadest. Itaalia a-laevastik on küll arvukas, kuid ta ei ole tugevaim

N. Vene „M“ tüüpi 200-t. a-laev; kiirus $\frac{15}{8}$ s; relvastus 1–37 mm suurt. ja 2 torpeedotoru

Euroopa vetes. Kokku võttes suudab Itaalia oma merejõududega küll teostada mereoperatsioone Vahemeres, ent blokaadi takistada ta ei suuda. Ka on blokaad temale endale palju ohtlikum kui mõnele teisele kontinentaalriigile. Isegi osalised sanktsioonid Itaalia suhtes mõjutasid Abessiinia sõja puhul ta majandust ja rahandust raskesti. Kui kasutataks aga neid radikaalselt, siis Itaalia oleks küll vist lühikese ajaga raskustes.

Mussolini, olles sellest loomulikult teadlik, ei püüagi — nagu seda märgivad viimased teated — Inglismaaga vahetada enam teravdada, vaid püüab seda lahendada. Vahet on talle ka selgunud, et aeg, kus Inglismaad võiks vähem arvestada, on juba möödunud.

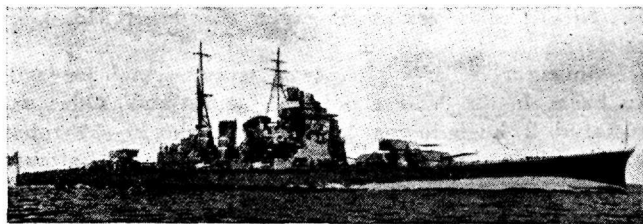
Hoolimata sellest teostab Itaalia oma Vahemere ja Punase mere merebaaside süsteemi ja laevastiku tugevdamist forsseeritud tempoga.

Varemud merebaasid, Spetsia, Kaljari, Gaeta jne., on tunduvalt tugevdatud, kuna uued on valmimisel Pantelaaria saarel (Sitsiilia ja Tunis'i kitsuses), Tobrukis (Lubias) ja Leros'il (Egea merel). Nendele baasidele baseeruvad peaaegselt Itaalia kerged pealveejõud, a-laevad ja õhujõud, mis tuleksid kasutamisele vastaste kommunikatsioonide vastu sõja korral mitte ainult Vahemeres, vaid osalt ka Punases meres. Punases meres on baasid loomisel veel ka Massaua's (Eritrea) ja Dumer'i saarel.

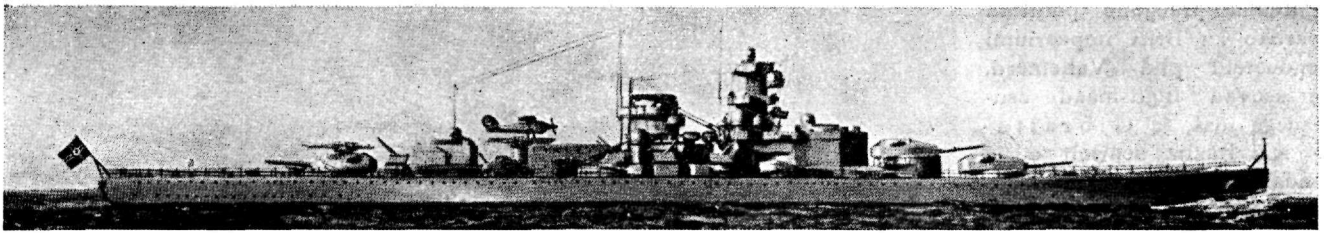
Oleksime ühekülgsed, kui jätaksime mainimata, et Inglismaa Vahemeres teeb samuti suuri pingutusi, et kindlustada oma positsioone Vahemere basseinis. Esimeses järjekorras on tugevasti suurendatud Gibraltari ja Malta kaitsevahendeid, eriti aga õhukaitset. Kuna Inglise laevastiku Vahemere idabaasid omandavad viimasel ajal üha rohkem tähtsust, siis muudetakse need juba ajutiselt alatisiks laevastiku baasideks. Need baasid oleksid Aleksandria, Haifa ja Famagusta.

Suessi rajooni, Inglise-Egiptuse kokkuleppe põhjal 26. aug. 1936. a., luuakse võimsad baasid õhujõududele. Samal ajal kindlustab Inglismaa oma merebaase Akaba ja Adeni Punase mere põhja- kui ka lõunaosas.

Lõpuks vastukaaluks Itaalia imperialistlikele sõjalisile ettevalmistustele Ida-Aafrika rannikul Inglismaa on möödunud aastal alustanud Mompassa sadama väljajahitamist esmaklassiliseks mere- kui ka õhujõudude baasiks.

Jaapani ristleja „Atago“, 9850 t.; relvastus 10–20,3 sm, 8–12 sm 8–53,3 sm t.-t., 4 lennukit, 2 katapultit; kiirus 33 s.

Saksa lahingulaev „Scharnhorst“, 26000 t.; relvastus 9—28 sm., 12—15 sm suur.

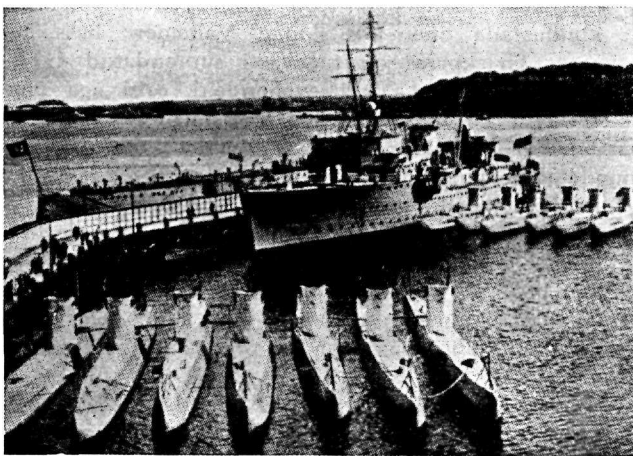
Mis puutub Prantsusmaasse, siis seoses Itaalia agressiivse tegevusega teostub siingi palavikuline mere-teatri kindlustamine. Prantslased on loomulikult tähelepanu koondanud Vahemere läänesektorile, kus peab märkima uue esmaklassilise merebaasi Mers-El-Kebir'i väljaehitamist Alžiir'is Orani läheduses, kuid peabaasidena leiavad kindlustamist ja väljaarendamist ikkagi Toulon, Biserta ja toetuspunktid Korsikal.

Peale eelmainitud riikide mängivad Vahemeres suurt osa veel Türgi, Jugoslaavia ja Greekamaa oma soodsate ja loomulike sadamatega kui ka asendiga. Viimasega on ka seletatav suurriikide elav huvi nende Balkani riikide välispoliitika vastu. Itaalia ja Saksamaa huvides on loomulikult killustada Balkani ja Kesk-Euroopa praegused grupeerumised.

Vaikne ookean.

Vaikse ookeani teatri strateegiline situatsioon on samuti äärmiselt terav. Jaapani pealetung Hiinale seoses praeguste Hiina provintside vallutamiselega ei ähvarda mitte ainult selle iseseisvust, vaid ka teiste riikide, nagu Inglismaa, USA ja N. Vene, huve Kaug-Idas. Jaapani eesmärgiks on siin Hiina hiiglaturu sulgemine oma konkurentidele, mis seni oli neile tähtsaim.

Kui Hiina vallutamine peaks Jaapanile õnnestuma, siis tähendaks see sõjalist ohtu Filipiinidele, Hongkong'ile, Prantsuse Indo-Hiinale, Hollandi Ida-Indiale, Singapurile ja kaudselt ka Indiale ning Austraaliale. On seega päris selge, miks teised suured mereriigid kindlustavad oma strateegilisi positsioone Vaikses ookeanis.

Saksa uute a-laevade flotilli saatelaev „Saar“ a-laevadega Kielis

Relvastumise alal Kaug-Idas sammub küll Jaapan praeguste suurriikide eesotsas. Tähtsaimate merebaasidena esinevad siin Sasebo, Kure, Yokosuka, Maizuru — kodumaal; Ryujun (Port Arthur) Liautung'i poolsaarel, Maiko — Formoosal jne. Nende kõrval äratub tähelepanu Rasin Korea põhjakaldal, mille ehitamine ja kindlustamine teostub forsseeritud tempoga ja mille kaudu sõjavägede ületoomine Jaapanist mandrile kiireneb 2—3 päeva võrra, võrreldes endise teega. Rasin on ühendatud raudteega Mandžukuuga. Viimane asub õige lähedal Vene piirile, seepärast tõenäoliselt on ta ühes Korea sadamate Juki ja Seisin'iga ette nähtud ka tegevuseks N. Vene vastu.

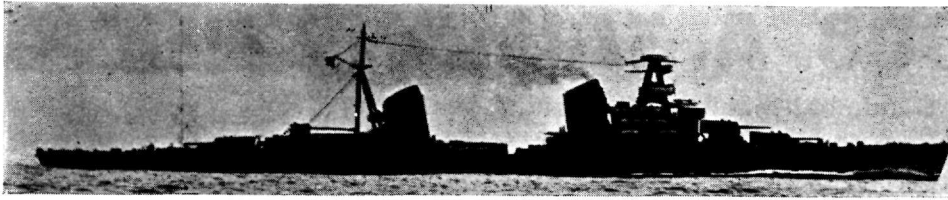
Erilist tähelepanu näivad jaapanlased pühendavat õhujõudude baasidele. Möödunud sügisel viis näiteks mereministeerium täieliselt läbi oma programmi kümne aviobaasi alal.

Mandaatsaartel — Mariannid, Carolinid, Marshallid ja Bonin — teostub merebaaside ja toetuspunktide väljaarendamine laevastikule ja õhujõududele, millega luuakse ka eelpostid ekspansiooniks lõunasse. Kuna mandaatsaared osaliselt asuvad ka ühendusteel USA—Filipiinid ja USA—Hiina, on neilt sõja korral kerge ühendusi katkestada. Ka moodustavad eelnimetatud saarte grupid strateegilisi lähtekohti Briti dominiionidele Vaikses ookeanis, Austraaliale ja Uus-Meremaale.

Kuna Jaapan on tegelikult loobunud „Washingtoni“ ja „ühiksa riigi kokkuleppes“ ning „lahtiste uste“ põhimõttest Hiina turul, siis suurriigid USA, Inglismaa ja N. Vene on asunud äraootavale seisukohale, kindlustades samal ajal palavikuliselt oma strateegilisi positsioone Kaug-Idas. Eriti on see maksev Inglismaa suhtes, kes püüab kindlustada oma maailma-impeeriumi kaitset. Õeldu puutub peaaegselt mere- kui ka õhulaevastiku baasidesse — Inglismaa püüab tunduvalt laiendada õhuliinide võrku, mis tänapäeva valitsemisel peavad moodustama impeeriumi strateegia tuiksooned.

Hiljuti alles valmis Singapur või, teisiti, Ida-Gibraltar.

Singapur on üks tänapäeva moodsaimaid laevastiku baase Inglise Vaikse ookeani laevastikule. Olles varustatud 2 hiigladokiga lahingulaevadele 50—55 tuhat tonni, hiigla kütteinete tagavaradega, mis hoitakse alal vastase õhujõududele kättesaamatus panipaigus, ja moodsa rannakaitsega, kuni 18" kaliibriga, moodsa õk jne., kujutab ta endast kättesaamatut kindlust. Singapur on praegu oma tähtsuselt täieliselt kolmas Briti laevastiku baas Gibraltari ja Malta kõrval. Kui

N. Vene uus ristleja „Kirov“. 8000 t.; kiirus 38 s., relvastus 9—180 mm suurt.; 4—76 mm õk-suurt.; 6—533 mm torpeedotoru

1940. a. teostub praegune Briti laevaehituse programm, baseerub Singapurile lahingulaevade koondus, mis peab moodustama tulevikus Inglise Vaikse ookeani laevastiku tuuma. Singapurile baseeruksid ka loomulikult vastavad kergetõudude koondused pealvee- kui ka a-laevu ja abilaevu. Teised Briti laevastiku koondused, mis viibivad samuti Vaikses ookeanis — Austraalia laevastik, Uus-Meremaa ristlejate koondus, Kaug-Ida ehk Hiina koondus, Ida-India koondus jne. — liituvad tegelikult Vaikse ookeani laevastikuga, nii et tulevikus Singapur peab moodustama Briti laevastiku strateegilise keskuse idas.

Praegu asub Inglismaa raskuspunkt kodumaal ja Vahemeres. India ookean on nõrgasti varustatud, Vaikne ookean vaid toetuspunktiga Hongkong, kuhu baseeruvad võrdlemisi nõrgad jõud.

Ootamata sõja puhul võiks neid jõude täiendada India ookeani koondusega Colombost — Singapuri 1568 m 3 päevaga (20 s) ja edasi Singapur — Hongkong 1438 m järgneva kolme päevaga. Vahemere laevastik jõuaks appi ümmarguselt 15 päevaga (Malta — Singapur, 5969 m, 12 päeva ja Singapur — Hongkong 3 päeva). Peale nende jõudude võiksid veel arvesse tulla Austraalia ja Uus-Meremaa laevastikud (9 päevaga Singapur), Hollandi Kaug-Ida jõud (3 k.-ristl., 4 destr., 8. a-laeva, 2 suurt.-laeva), baseerudes Surabaja'sse, ja USA koondus Manilas (1 r.-ristl., 12 destr., 6 a-laeva, 3 suurt.-laeva). Ülejäänud USA laevastik baseerub San Franciskole ja San Diegole.

Nagu siit järgneb, ei vasta praegused Inglise jõud Kaug-Idas kaugeltki Jaapani jõududele.

Singapuri merebaasile täienduseks on Kaug-Idas ehitusel veel rida merebaase Inglise laevastiku kergetele jõududele — nimelt Penang (põhja pool Singapuri) ja baasid Tseilonil ja Nikobari saarel. Need baasid on ühtlasi ka baasideks õhujõududele, millele Inglismaa pühendab viimasel ajal suurt tähelepanu. Briti impeeriumi strateegilisis kaitseskeemes nähakse õhujõududele ette mitte ainult merebaaside kaitset, vaid ka aktiivne tegevus kommunikatsioonidel ja koos laevastikuga.

Hongkong, mis kuulus Washingtoni merekokkuleppe järgi demilitariseeritud tsooni, muudetakse nüüd kiires korras esimese klassi mere- ja õhujõudude baasiks. Vaikses ookeanis Hongkongi saarel on ehitamisel suur lennusaad, kuna Hongkongi kaitset täiendatakse uute fortidega, kus seatakse üles moodsad kauglaske-suurtükid kui ka õk-patareid. Hongkongi tähtsus on suuresti tõusnud veel jaapanlaste tegevusega Kantonis suunas.

Briti dominioid Vaikses ookeanis, Austraalia ja

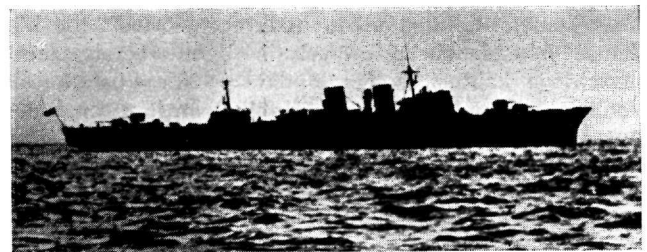
Uus-Meremaa täiendavad samuti oma rannakaitset tähtsamates kohtades, nagu Sidney, Melbourne, Adelaide, Newcastle jne. Austraalia laevastik ja koondus Uus-Meremaa vetes on saanud täiendusi uute üksuste näol, mida tuleb märkida ka nimetatud dominioidide õhujõudude kohta.

Nii tugevdades oma merebaaside süsteemi ja toetuspunkte Vahemeres, Vaikses ookeanis ja India ookeanis (Aden, Mombas) Inglismaa ei unusta hoolitse da ka oma reservtee eest ümber Aafrika. Ehitused ja kindlustused ses suunas seisavad Kapi ja Simonstown'i merebaaside kindlustamises, mis tegelikult läbi viiakse Lõuna-Aafrika ühisriigi poolt kooskõlas Inglise valitusega.

Õhukommunikatsiooniliinid, mis seovad Inglismaad dominioidide ja asumaadega, omandavad tänapäeval merekommunikatsioonide kõrval üha suuremat tähtsust. Tähtsaim neist on õhutee, mis seob Inglismaa Austraaliaga ja Uus-Meremaaga India ja Singapuri kaudu, haruteena Penang — Hongkong. Siinjuures tuleb märkida veel teist USA õhuteed — San-Francisco — Honolulu — Midway — Wake — Guan — Manila — Hongkong, mis ühendab USA Filipiinidega ja Hiinaga, ning mis eraldab endast haruliini Guam — Salomoni saared — Uus-Meremaa. Viimane haruliin on ühine inglastega, mis vastavate kokkulepete puhul võib osutada tähtsaks.

USA on üldiselt Jaapani suhtes väga tagasihoidlik, kuid relvastub samal ajal Vaikses ookeanis intensiivselt. Filipiinidele on antud iseseisvus, ent võimalusega kasutada ka edaspidi Manilat ameerika laevastiku kui ka õhujõudude baasina. Viimasel ajal paneb USA eriti suurt rõhku Vaikse ookeani põhjasektorile ehk n.-n. kolmnurgale Aleutid — Havaii — USA Vaikse ookeani rannik. Seoses sellega Havaii on korraldatud esimese klassi baasiks USA laevastikule kui ka õhujõududele, kuna Aleutid ja Alaska on ses mõttes veel korraldamisel. Viimaste korraldamine vastavalt oli Washingtoni kokkuleppe järgi keeldud, kuid pärast Jaapani loobumist sellest langes see keeld loomulikult ära.

Sellased oleksid lühidalt suurriikide motiivid ja pingutused relvastumise alal maailma tähtsaimail mere- teatreil. Pingutused sõjalaevade ehitamise alal on toodud piltlikkuse mõttes tabelis nr. 1.

N. Vene ristleja „Marti“ 3200 t.; kiirus 30 s.; relvastus 4—130 mm suurt., 7—76 mm õk-suurt.; 3—37 õk-auto- maati. Miinilaadung 260—300

28. MAI 1908. A. TALLINNA REIDIL

Sündmusi maailmasõja eellugudest

Tänapäeva maailma poliitiline taevaskõrgus on kord jälle täis erakordseid pinevusi ja tulvil ristlevaid tungesid. Hinge kinni pidades jälgib kogu tsiviliseeritud inimkond sündmuste arenemist nende keerdkäikude ümber. See olukord meenutab mõnegagi teataval määral ennemaailmasõjaaegseid meeleolusid ja manab mälestustest esile tolleaegseid olukordi ja sündmusi, kus meie pealinnalegi, olgugi tollal Vene provintsilinnana, sai osaks olla areeniks tähtsatele poliitilistele sündmustele.

Käesoleva aasta maikuu lõpul möödub kolmkümmend aastat sündmusest, mida peetakse maailmasõja tekkimise eelsooduse üheks tähtsaimaks ja otsustavimaks. Nimelt sai lõpliku kuju ja kinnituse Vene-Inglise sõpruslepe ning kõrvaldati seega kauaaegne vastolu Venemaa ja Inglismaa vahel. Selle leppega oli Inglismaa ühtlasi tõmmatud kahe Euroopa suurriigi — Venemaa ja Prantsusmaa — kolmandaks liitlaseks ja oli loodud suurim riikide koalitsioon, mis maailmasõjas, olgugi viimaks ainult kahe lääneriigi kujul, jäi püsima ning ka lõplikult võitjaks.

Igasugune riikidevaheline liiduleping on teatud eeltingimuste saavutus. Kui nüüd Euroopas maailmasõjaks valmis kaks suuremat riikide gruppi, siis polnud see mitte tühipaljas kokkusattumine, vaid see grupeerimine toimus mitukümmend aastat vältaval ettevalmistusel ja põhjalikel erikaalutlusil. Igal riigil, kes astus tollal olevatele rühmitustele lisaks, olid oma otsestest või kaudsetest sihid ja eesmärgid, mida ta soovis teostada, kuid milleks tal puudus üksi jõud või ettevõtlikkus. Olgugi et maailmasõja ajalugu pole veel aja läheduse tõttu ilmunud säärasel kokkuvõtetud kujul, nagu seda teame kolmekümne-aastasest sõjast, põhjasõjast või Napoleoni sõjakäikudest, võime siiski praeguseni ilmunud teoste ja kokkuvõtete kaudu heita pilku sündmusesse, mis arenesid Euroopas maailmasõja eelaastail.

Omaaegse tsaari-Venemaa mõtteviisi, välispoliitika ja ekspansioonid olid suuresti kantud ja tiivustatud panslavistlikust aatest. Venemaa luges oma ülesandeks kõigi slaavlaste kaitsmise ja kogumise võimsa Vene kahepeaga tsaari-kotka varjava tiiva alla. Eriti Balkani küsimus, kus võõrais kütkeis vaevlesid slaavlaste, oli Venemaale ajalooliseks küsimuseks, mis ei tunnud üldse iganemist, kuigi nii mõnedki ettevõtted selle küsimuse lahendamiseks on nõudnud talt otsatu suuri ohvreid ja kaotusi, sest n.-n. lähema ida küsimus oli Venemaale üks neid küsimusi, mille pärast ta on pidanud suurema osa oma välissõdadest. Leiti, et lähema ida küsimuse taga seisis ka majanduslikke, kultuurilisi ja ajaloolisi küsimusi rohkem kui ühegi teise sõjalise ettevõtte taga neid kunagi on seisnud. Sest mis oleks ühele riigile meeldivam kui vallutada neid ajaloolisi lähtekohti, kust ta on ammutanud endale usulise kultuuri? Eks sama motiiv olnud ju omal ajal ristsõdadelegi õilsaimaks ja suurimaks tõukejõuks!

Või kas poleks olnud majanduslikult ülikasulik, kui Lõuna-Venemaa viljasalvestest oleksid avanenud läbi väinade vabad teed Vahemerre, sellele igivanale rahvaste läbikäimise ja liiklemise teele? Saanuks Venemaa need enda kätte, oleksid talle seega vana klassikalise kultuuri kätgid nii ligidale tulnud ja ta oleks olnud antiikaja pärandite valdaja ning kõigi tänapäeva muude hüvede otsene kasutaja ja kasutaja.

Viimaseil aastail enne maailmasõda oli lähema ida küsimus Venemaale jälle oma kõrgpunktil ja kandis suurt pinget, mis aga suure ajaloolise tulikahju süttides ei kannatanud välja ajaloolist proovi ja viis katastroofini. Venemaa oli küll veel teataval määral kibestunud eelmise sõja — Vene-Jaapani sõja — kaotuslikest tulemustest ja selle järellaineist, kuid kui mõni aasta enne maailmasõda rahvusvahelised olukorrad tegid lähema ida küsimuse kord jälle akuutseks, siis ei tohtinud Venemaa taganeda oma ajaloolisest põhimõttest ja loobuda selle küsimuse kaasaotsustamisest. Sellest lahti öelda oleks tähendanud Venemaa prestiiži langust, mis ajaloolisest seisukohast oleks Euroopa silmade ees olnud lubamatu ja Venemaale talumatu. Selles osas Venemaa ei tunnud kõikumist. Kõikumist tunti vaid selles, missugust poliitikat ajada nende riikide rühmituste kujunemisel, kelle kätte jäi tulevase sõja läbiviimine ja otsustamine. Austria-Ungari vastu oldi vaenuline selle tõttu, et see kaksikriik oli Venemaale risti teel ees Balkanile, kuid tema liitlase Saksamaa vastu peeti vana sõprust edasi, mida omal ajal oli rajanud Saksa raudkantsler von Bismarck. Vene-Saksa sõprus läks isegi nii kaugele, et 24. juulil 1905. aastal, samal ajal kui Venemaa Kauges-Idas sai jaapanlasilt Tsušima merelahingus rängalt lüüa, sõlmiti Vene-Saksa riigipeade vahel lepe, mille kohaselt kumbki pool oli kohustatud teist sõjaliselt abistama, kui ühele kallale tungiti, ja mitte sõlmima separaatrahu. See lepe pidi tollal vältima Euroopas igasuguse sõjahädaohu. Hiljem see lepe tühistati.

Euroopa rahu tasakaalustamiseks oli kuni 1908. a. loodud kaks suuremat sõjalist liitu: ühele poole Kesk-Euroopas Saksa-Austria-Itaalia koondus ja teisele poole Vene-Prantsuse lepe. Suurim mereriik Inglismaa aga seisis neist mõlemaist väljaspool. Nii oli 1908. aastani küsitav, missugune on koaliseerunud riikide rühmituste sõjaliste jõudude tegelik vahekord. Kuid siis järgnesid sündmused sündmustele, sest Inglismaa hakkas mitmesuguseil kaalutlusil oma sõpruses kalduma Venemaa poole ja see asjaolu tõi ühele rühmitusele juure tunduva jõudude juurekasvu, iseäranis merejõudude poolest. Nimelt ei võinud Inglismaa seda kauem lubada, et Saksamaa hakkab Türgimaa kaudu mõjuvalt kaasa rääkima Ida küsimusis ja saama isegi seal otsustajaks ning tõrjuma sellega mõlemad senised tooniandjad Idas — Venemaa ja Inglismaa — sealt välja.

Neis olukordades sobitati asi niikaugele, et maikuu lõpul 1908. a. määrati Tallinna reidil Vene ja Inglise

riigivalitsejate kohtamine, mis pidi lõplikult kõrvaldama senise kauaaegse vastolu nende maade vahel ja tooma muutunud olukordades Vene-Prantsuse leppele juure suure lisajõu. Seega oli kohtamine Tallinna reidil selle suureulatusliku akti vormiline maksmapanek.

Juba 27. mail 1908. a. jõudis Vene tsaar Nikolai II, koos perekonnaga Vene toleaaegse välisministri Isvolski saatel raudteel Tallinna ja asus samal päeval Tallinna reidile jõudnud keiserlikule jahtlaevale „Standard’ile“. Varsti jõudis reidile ka Inglise kuningas Edward VII koos lord Harding’iga kuninglikul jahtlaeval „Victoria and Albert“, saadetuna ühest miiniristlejate eskaadrist. Läbirääkimised Euroopa tulevase poliitika kohta peeti harilikul kombel muidugi saladuse katte all. Diplomaatlikku informatsiooni anti ajakirjandusele nagu oleks Vene tsaar oma lauakõnes toonitanud vaid sidemete kõvenemist inglise ja vene valitsejatekodade vahel. Sellega taheti näidata välismaailmale, et see kokkusaamine oli vaid perekondlikku laadi. Kuid kui sai teatavaks, et Vene tsaar oli ülendatud Inglise mereväe admiraliks, siis nähti selles juba enam kui perekondlikku sõprust, pigem juba riikliku tähtsusega austuseavaldust. Veidi hiljem teataski vene ametlik teadaanne, et Tallinna reidil kokkusaamise eesmärk olevat eelmise aasta Inglise-Vene leppe lõplik kinnitamine ja läbirääkimine Makedoonia küsimusis. Kuna Makedoonia tollal oli veel Türgimaa provints, siis oli see riigivalitsejate kokkusaamine ühtlasi ka Türgi asjade korraldamise üle läbirääkimine. Vene lehed seletasid omalt poolt, et Euroopa riikide vahekorrad olevat küllalt selged ja nüüdsest peale uute rühmituste loomine kannaks endas riikide vaheliste uute võitluste idu. Seega püüdis ta jälgesid segada ja alla kriipsutada, et Vene-Inglise lepe on vaid rahulepe ja et Tallinna reidil kokkutulek on sündinud kõigiti rahuaate teenimise eesmärgil. Nii peab Inglise kuninga külaskäik kinnitama nende läbirääkimiste iseloomu, mis on juba eelmisel aastal peetud Venemaa ja Inglismaa vahel Makedoonia küsimusis. Kuna Makedoonias elas aga palju slaavlasti, siis oli ilmselt selge, ilma kommentaarideta, et Venemaa jätkab järjekindlalt oma läheda ida küsimuse eesmärkide ja sihtide taotle nist.

Prantsuse lehed jälgisid Tallinna reidil kokkusaamist suure huviga ega salanud põrmugi, et nüüdsest peale algab Saksamaa sissepiiramine nii maalt kui ka merelt. Neil oli õigus, sest kuu aega hiljem tuli Tallinna reidile Prantsuse president ning ka sel puhul kinnitati, et kokkutulek riigivalitsejate vahel oli endise lepingu kinnitamine, mis Vene ja Prantsusmaa vahel on maksev juba 14 aastat, ja et selle lepingu eesmärk on ikka vaid Euroopa tasakaalu ja maailma rahu kindlustamine.

Inglise ajakirjandus omakorda leidis, et kokkutulek Tallinna reidil oli puhtpoliitiline. Ka ei möönatud siin, et valitsejate kokkutulek oleks olnud vaid valitsevate kodade perekondlike sidemete kinnitamine ja vastastikuse sõprustunde avaldus. Küll aga väideti, et Venemaa on nüüd oma sisemistest rahunestest (1905. a. järellaine A. Tr.) lõplikult vabanenud ja sellepärast võib ta välispoliitikale pöörda suuremat tähelepanu. Venemaa sisemiste rahunestuste edasikestmisel polnuks olemas külaskäiku.

Saksa ajakirjandus võttis seisukoha nii nagu see

ülalgi toodud. Balkani küsimus huvitas ju keskriike mitte vähem kui teisi suurriike. Selleks õigustas ja selleks sundis neid juba Balkanite lähedus, seega geograafiline asend. Uheks Balkanite õrnemaks kohaks oli Serbia, kes ihkas väljapääsu merele. See võimalus oli talt aga Aadria merele, kui lähemale, pääsmiseks võetud selle tõttu, et Austria-Ungari okupeeris Bosnia ja Hertsegovina lõplikult. Seejuures jäi aga Serbial suur usaldus ja lootus neis küsimustes Venemaale, kes oma kauaaegse lähema ida poliitikaga ja mitmete sõdadega oli näidanud, et ta Balkanitel on ainuke ja tõsine slaavlaste eeskostja ja kaitsja. Samuti oodati Serbias piki silmi Türgimaa kokkuvarisemist, et seega pääseda osa saama Türgi ikkest vabanevate maade jagamisest.

Inglismaa ei sallinud senini hästi Venemaa kaasrääkimist Balkanil ja mis Venemaa sõjaretkedel senini Balkanitel ette oli võtnud, seda oli ta pidanud teostama vaid omaenda jõule toetudes. Nüüd aga, pärast Venemaa lüüasaamist Mandžuurias, võis Venemaa rahvusvahelises mõttes otsekohe legaalselt ja takistamatult ning pealegi Inglismaa kaasabil ja toetusel pöörduda oma tähelepanu Balkanitele. Vene- ja Inglismaa ei leidnud nüüd enam, et nende vaated ja huvid Balkani küsimusis oleksid lahku läinud.

Tallinna reidil valitsejate kokkusaamise puhul tõendas siis ka Saksa ajakirjandus varjamata, et sellel leppel olevat eesmärgiks Türgimaa Euroopast väljaajamise püüe. Taktilistel põhjustel ei tehtud küll sellest veel järeldusi. Nimelt ei lausunud tasa ja targu veel, et selle eesmärgi teostamisel, s. o. Türgi võimu lõplikul murdmisel Euroopas, on kaasas ka muid suuri küsimusi, eeskätt teel ees olev Doonau kaksikriigi kõrvaldamine. Kuid see tooks endaga paratamatult kaasa Saksamaa sõtta kiskumise, kes oli olnud senini Austria-Ungari lähemaks liitlaseks. Need olid vaid tuleviku kaugemad väljavaated, mille ärahoidmiseks oli veel küllaltki võimalusi. Kuid sellejuures arvati ka avameelselt, et ka nüüd hakatakse tarvitama vaenulise riigi vastu vana ja tuntud taktikat, korraldama selle riigi piirides sisemisi rahunesti, mis aitavad nõrgestada valitsemise korraldust ja organisatsiooni. Kui Tallinnas räägiti Makedoonia küsimustest, siis pole mägede taga võimalused, et varsti kuuldakse mässudest Türgimaal, et seega pilduda kaikaid jalgu Türgi riigivõimule. On aga Türgimaa nõrgestatud, siis on keskriigid sisse piiratud lõunast.

1908. aastast peale muutuski Euroopa riikide poliitika sirgjooneliseks kahe suurema riikide rühmituste poliitikaks. Nüüdsest peale oli selge, kes on kelle liitlane ja mille peale võidakse loota tulevikus. Austria-Ungari kaksikriigid oli selge, et ta ei pääse enam sõjalistest kokkupõrgetest, kui suuremad riigid pretendeerivad esikohale Balkani küsimuste otsustamisel. Doonau impeeriumi olukord muutus järjest raskemaks. Ühelt poolt oli märgata, et Serbia igatseb kaksikriigi teatavaid maalasid, mida viimane ei saa aga lubada juba sellepärast, et kaksikriigi lõunapiiril olid Ungari rahamagnaadid Doonau raudsete väravate läbimurdmisel ja laevasõiduks kõlvuliseks muutmisel kannud määratu suuri kulusid, millest ei tahetud ja ei võidud kergekäeliselt loobuda. Teiselt poolt oli näha ka põlise suure Austria kroonimaa tšehhide rahvustunde tõusu ja püüdu Austriast

N. K. Tallinna Maleva 8. aastapäev

25. mail Tallinna Noored Kotkad pühitsesid maleva 8. aastapäeva.

Aastapäeva pühitsemine on noortele kujunenud suursündmuseks. Sama päev kujunes ka Põhja malevkonna „Eskadroni“ rühma suurpäevaks — rühm sai endale lipu.

Piduliku koonduse osa toimus Toompargi spordiväljakul, kuhu orkestri ja trummide saatel kogunes ligi 800 noorkotkast.

Põhja malevkonna „Eskadroni“ rühma lipu vaimuliku talituse pidas praost Kapp ja rühmakotkale andis lipu üle maleva vanem A. Uesson, kes rõhutas alla neid kohustusi, mis poistel on lipu ja isamaa vastu. Rühmakotkas lippu vastu võttes, tänas lipuannetajaid — NKK Põhja jaoskonna juhatust — ja töötas rühma nimel jääda ustavaks lipule.

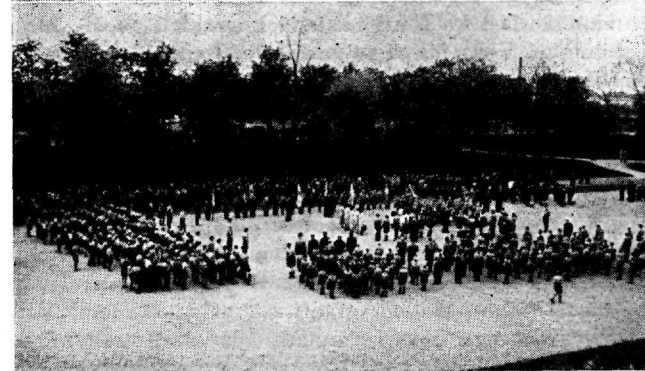
Järgnes tunnustusväljendite, rühmapealike kooli lõpptunnistuste, spordi- ja „Alati valmis“ võistluste auhindade ja diplomite üleandmine.

Tervitusi Tallinna Malevale ja „Eskadroni“ rühmale tõid Noorte Kotkaste vanem kol. J. Maide, Kaitseliidu Tallinna Maleva pealik kolonel J. Lepp ja NKK Tallinna Ringkonna esinaine pr. A. Jeets.

Järgnes paraadmarss, mille võttis vastu Haridusministeeriumi Noorte Osakonna ülem kolonel J. Vellerind.

Toompargist jalutuskäik jätkus Vabadussõjas langenud õpetajate ja õpilaste mälestumärgi juure, kus langenute mälestuseks maleva vanem asetas pärja. Mälestussamba juurest liiguti koos KL maleva õuele, kust noored läksid rõõmsas meeleolus laiali.

Kõrval pildil ülal: NK Tallinna Maleva lipu õnnistamine praost Kapi poolt, keskel Noorte Kotkaste vanem kolonel J. Maide kõnelemas ja all vaade noorte paraadile aastapäeval.

äralangemiseks. Neid Austria sisemisi raskusi kasutaski Venemaa, kus vastava seltsi kaudu organiseeriti veel lisaks suurtele raskustele ruteenide Austriast lahtilõõmise aktsiooni. Isegi Vene riigiduumas räägiti sellest, mil tollest ajast tuntud duuma liige Puriškevitš igal sündsäl ja ebasündsäl puhul avalikult väitis, et Austria-Ungari kaksikriigile tuleb teha lõpp.

Valitsejate kokkusaamisel Tallinna reidil püüdis Vene tollaegne administratsioon teha kõik mis võimalik kõrgete külaliste vastuvõtuks ja julgeoleku kindlustamiseks, milleks tarvitati nii korralisi kui ka erakorralisi abinõusid. Ka Eestigi laulukoorid olid riigipäid lauluga tervitamas. Riigipeade lahkumisel Tallinnast sadas siis ka nii ametnikele kui ka tervitajatele vihmana kinke ordenite, uuride, portsigaride j. m. näol.

Riigipeade kokkusaamisel olid Tallinnale tagajärjed ka teisest küljest. Ilmnes see senini märkamatu hädahoht, milles asuvad Soome lahes asetsevad linnad sõjalise tegevuse puhul Läänemerel. Helsingi oli kaitstud mere poolt Sveaborgi (Suomenlinna) kindlusega. Tallinnal

aga polnud mere poolt sissetungimise vastu mingit kaitset. Neil kaalutlustel alatigi mõni aasta hiljem Tallinnas suure Peeter Suure nimelise merekindluse ehitamisega ühes suure sõjasadamaga. Nii selgus, et Tallinna reidil valitsejate kokkusaamisel 1908. a. maikuu lõpul pidi plaanitud olema siiski kaugel rohkem kui sellega räägiti omal ajal.

28. mail 1908. a. ilusal kevadisel õhtul säras Tallinna reid suureviisilises ilutulestikus, mida ohtralt anti mõlema, nii Vene kui ka Inglise laevastiku poolt. Suurepärase ilma tõttu oli seda haruldast vaatamängu jälgima ja nautima kogunenud Kadriorgu Russalka mälestussamba juure õige suurearvuline rahvahulk. Kuid reidil ilutulestikku vaatavatel inimestel oli vaevalt tollal kellelgi aimu sellest, et kuus aastat hiljem löi lõõmama ülemaailmne hiiglatulekahju — maailmasõda, mis kaugel varju jättis selle kauni kevadõhtu näiliselt süütu tulevärgi ja mille hävitusteni ja veel tänapäeval tunduvate järellainetusteni ei küüni ükski ennem olnud ja ajalooliselt tuntud suursõda.

A. Tr.

Laulgem laulupeoga kaasa!

Eestlased on vana laulurahvas, kelle vaba uljas laul on kõlanud meie maal juba aastasadasiid. Laulus on otsinud eestlased endale troosti kõige raskematel mureaegadel, laulus on kõlanud nende muistsed priiuse püüded ja lauldes hõiskame meie nüüd vaba ja iseseisva rahvana oma iseseisvuse 20. aastapäeva suvepidustustel, mil korraldatakse Tallinnas XI üldlaulupidu.

Laulupeod on olnud meile juba vanast ajast suurteks rahvuspüüdeks ja selleks on nad meile ka tänapäeval. Eelolev XI üldlaulupidu toob Tallinna kokku 18.000 lauljat ja mängijat, kellele ilutsemisi kuulavad sajad tuhanded. Need on jälle suured pidupäevad meile kõikidele, kes meie ilusat ja kaunist laulu tõsiselt armastame.

Eeloleval üldlaulupeol on esmakordselt kavatsusel ka massilaulmise läbiviimine kõikide laulupeoliste — kooride ja külaliste-kuulajate — ühisel osavõtul. Selleks on valitud kaks laulu — M. Saare „Mu rannikmaa“ (J. Korki sõnadele) ja E. Aava „Laul kodumaast“ (S. Jõgever sõnadele). Mõlemad laulud on lihtsad ja kergesti lauldavad, nende meloodilised viisid ja sütitavad sõnad tohivad pakkuda eelduse, et neist kujunevad

populaarsed rahvalaulud laiemaile lauluarmastavaile hulkadele.

Laulude õpetamist toimetatakse praegu Raadio Ringhäälingu kaudu, kus igal pühapäeval kell 8.45 vee-retatakse nende laulude ilusaid viise. Juhtides selle peale kõikide Kaitseliidu liikmete tähelepanu, paneme neile südamele laulude õppimisega kaasa tulla, et ka Kaitseliidu liikmeskonda kuuluvad XI üldlaulupeo külalised võiksid neid laule kõigi teiste laulupeolistega üheskoos kaasa laulda. Kuna Kaitseliidu pere liikmed on omavahelistel koosviibimistel alati pidanud heast laulust lugu, siis võiks loota, et need laulud kujunevad ka meie ühise pere edaspidiste koosviibimiste ühislauludeks.

Et anda võimalust laulude õppimiseks ka neile, ket puuduvad raadio kaudu õppimiseks võimalused, avaldame allpool mõlema laulu sõnad ühes nootidega. Laulude noote on saadetud Kaitseliidu Peastaabi poolt piiratud arvul ka malevatele allüksustele väljajagamiseks. Eraldi saab neid tellida Tallinnast Lauljate Liidu büroost.

Laul kodumaast

(S. Jõgever)

E. AAV

Maestoso *ff*

1. Lau - lu si - nust, ko - du - maa, lau - lan Ju - ma - lal - - le.
2. Si - nust, vaikne, uh - ke maa, kõi - ki - de - le lau - lan
3. Pü - hit - se - tud Ees - ti - maa, mi - na lau - lan sul - - le.

p *ff*

Lau - lu mu - rest, u - sust suu - rest, lau - lu loo - tu - sest,
Sü - da - me - ga a - va - tu - ga sei - san si - nu ees:
U - su mi - nu van - de - sõ - nu, lau - su - tud su eest:

Laiemalt ja kindlamalt *fff*

Va - ba me - re, va - ba ve - re lau - lu ke - va - dest.
Vää - rik - sin ma si - nu ni - me kan - da na - gu mees.
Hoi - an si - nu maa ja tae - va va - baks vaen - las - test.

Mu rannikmaa

(J. Kask)

M. SAAR

f

1. Mu ran - nik - - maa, mu me - ri - laht, all
2. Mu õn - - ne - - - maa jääb pü - si - - ma, ei

kau - ni põh - ja - kaa - - re, ei o - le sel - list
kee - gi se - da mur - - ra, siin ta - han va - balt

p

pai - ka kaht, teist kau - nist po - le aa - - ret. } See
e - - la - da ja va - ba - na ka sur - ra. }

maa, mis mulle ol - nud hälliks - jääb i - ga - ves - ti mul - le

mf *cresc.*

kal - - liks; see maa mis mul - le ol - - nud

ff

häl - liks jääb i - ga - ves - ti mul - le kal - liks!

Päev Mustamäe laskerajal

Kaitseliidu Tallinna Maleva Mustamäe laskerada Nõmme linna külje all on sõna tõsisel mõttes kujunenud laskurite „Mekaks“. Absoluutset vaikust või eluta olekut pole seal kunagi, ka talvel mitte, sest alles möödunud aastal ehitati tiiru tulejoonele ka talvhoone, mis on varustatud kahe ahjuga. Seega külm kallale ei kipu ja soojust on külluses. Aga kui pakane pole just väga suur, siis lastakse ka lahtisel tulejoonel. Sõjamees peab ju harjuma igasuguse olukorraga.

Rääkimata laskeharjutustest on Mustamäe rajal juba aastaid korraldatud omavahelisi laskevõistlusi, alates karikavõistlustega ning lõpetades Kaitseliidu ja sõjaväe vaheliste üleriiklike ja rahvusvaheliste laskevõistlustega. Tänu õigele ja otstarbekale laskurite treeningule on meie mehed lugematuid kordi Mustamäe rajal ausasti kaitsnud Eesti värve välismaalaste ees ja on tulnud võitjaks. Meie suurt Kaitseliidu peret ei oska ilma Mustamäe laskerajata enam kuidagi ette kujutada. See oleks otse võimatu. Aga ometi peeti laskeharjutusi ka siis, kui see lasketiir puudus. Siis paluti sõjaväelt kasutada Tondi lasketiir, käidi Ülemiste järve ääres jne. Nüüd on meil aga olemas üks eeskujulikemaid lasketiire oma naabrite seas, välja arvatud vahest Soome, kus on uus Malmi laskerada, kus läinud aastal korraldati maailmameistrivõistlused laskmises. Aga ka Mustamäe laskerada täieneb. Ikka leitakse seal jälle midagi puuduvat, ja mis puudub, see ehitatakse juure. Enne Soome Malmi laskerada võisime küll ütelda, et Eestil on parem lasketiir kui teistes Balti rii- kides ja ka Soomes.

Aga vaatame nüüd lähemalt, missugune on üks tõsine tööpäev Mustamäe laskerajal. Kaitseliitlasil on teenistuse mõttes „tööpäevaks“ just see päev, mida harilik kodanik mõistab puhkepäeva, s. t. pühapäeva, all. Teistel päevadel on ju kaitseliitlased seotud oma teenistusega ja pühapäev tuleb seega pühendada riigikaitse huvidele.

Hommiikul Nõmme jaamas rongilt maha astudes võite näha, kuidas isa-kaitseliitlane sammub puss seljas koos naise, laps käekõrval, Mustamäe laskeraja poole, et sooritada kas laskeharjutus või pidada jahti auhinnale.

Õigust üteldes oli kord aeg, kus nagu kardeti ja põlati Mustamäe laskerada. „Ah jälle tuleb sõita Mustamäele?“ Sellaseid ütlisi võis kuulla. Aga ega seal tiiru asutamisel ka midagi erilist polnud, mis inimest sinna oleks ligi tõmmanud või, ütleme, meelitanud. Lage liivakõrb, kõrvetav päike, tüütavad tuuled — ja muud ei midagi. Tiir avati küll ametlikult 1929. aastal, seega on ta peaaegu 10 aastat vana, kuid puudus ju ulualune, kuhu oleks võinud pugeda tuule- või vihmavarju. Mustamäe laskerada oli siis umbes säärane kui praegune Valdeki laskerada.

Aga siis kerkis uus tiirahoone ning aastaid hiljem kerkisid tulejoonele katusealused ja käesoleval aastal neile lisaks veel uus einestamisruum. Endine hoone jäi kitsaks. Niivõrd kasvas tegevus Mustamäe all.

Endist Mustamäe laskerada ei taha enam nagu äraagi tunda. Tuiskliivale on rajatud rohelised muruplatsid, on istutatud tuhandeid pajuistikuid, põõsaid, puid jne. On olemas ka korvpalli-mänguplats. Tõtt öeldes oleme nüüd jõudnud juba niikaugele, et Mustamäe rajale ei vaadata enam üle õla. Nüüd lähed sinna juba rõõmsa meelega.

Kaitseliitlaste perekonnad, kes ei taha just viibida püssiragina läheduses, lähevad metsa alla, kus harutatakse lahti võileivapakid ning lastakse leival hea maitsta. Aga värske õhk ju äratav ka isu. On siis isa oma kodanikukohuse lasketiirul täitnud, läheb ka tema oma perekonna keskele. Nii pikutatakse murul õhtuni, kuni saabub aeg kojusõitmiseks. Mustamäe-alune on ju aastakümneid olnud pealinlasile väljasõidukohaks nagu seda on Pirita ja Kose.

Nüüd mõni sõna tulejoonel viibijaist. Oh seda sagimist, mis seal võib tähele panna. Sajad mehed on tulnud karikavõistlustele. Üks vahetus tulejoonelt, teine läheb. Püssiragin, mis hommikul algab, lõpeb vahel videviku tulekul. Siin näeme auväärseid vanahärrasid matil lamamas kõrvuti noore vormimütsi kandva koolipoisiga. Vahel on isegi isa ja poeg kõrvuti. Kõik on süvenenud oma ülesandesse, s. t. „kümnete otsimisse“ märklauast. Kui alt varjendist kümne asemel näidatakse nulli või üht, siis on „krumimine“ ja kirumine lahti. Ja pole sugugi mitte väike nende kaitseliitlaste arv, kes pärast võistlust, viimase äpardumise puhul, siirduvad tiiru otsa, kus jätkatakse võistlust väljaspool laskmist, et leida rahuldust mõne „kümne“ sisselaskmisega.

Kui juba kõne all on Mustamäe laskerada, siis ei saa kuidagi vaikides mööduda ka Naiskodukaitsest. Karikavõistluste ajal tulevad Naiskodukaitse liikmed juba kella 6-st laskerajale, et hakata meestele suppi keetma ja et see lõunal õigel ajal laual oleks. Ja nad lahkuvad ka viimsetena, sest enne lahkumist on ju vaja veel nõud koristada ja puhtaks pesta ning ruum korda seada. Nende tööpäev on vähimalt 12 tundi pikk, seega mitmekordselt pikem kui meestel. Ja nad täidavad oma kohust hea meelega — kellegi juures ei näe „pilves nägu“. Küll aga kuuleb naisi küsimas: „Noh, kas supp ka maitsis? Miks nii vähe sööte? Sööge ikka veel, sööge ometi kõht täis...“

Vastuseks saadakse meestelt viisakas tänukumardus, kusjuures käega patsutatakse kõhule: „Kallis proua (või preili), uskuge, ei lähe enam...“ Naiskodukaitse kiituseks peab ütleva, et ta tõesti alati on püüdnud ja on ka valmistanud sellase maitsva supi, millist võib vaid unistada. Ja kunagi pole toidust

Noorte Kotkaste väarikad teod

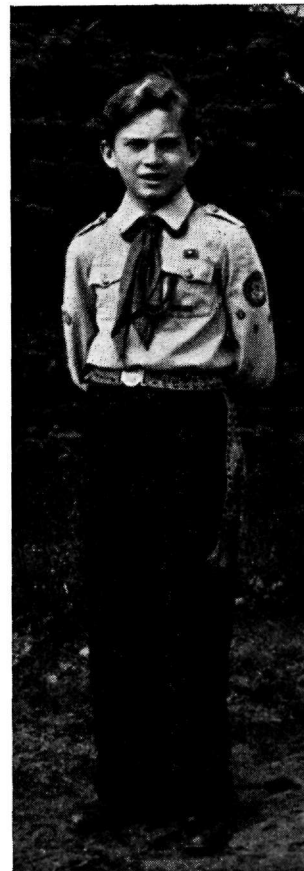
*Kotkapoeg
Voldemar Vaher*

Noorte Kotkaste peavanema käskkirjaga aprillikuus tõsteti esile kahe noore kotka teod ligimese aitamise alal ja seati need eeskujuks kõigile noortele kotkastele, võttes need Noorte Kotkaste Peastaabis peetavasse „väarikate tegude kausta“. Kuigi mõlemad väarikaks tõstetud sündmused leidsid aset juba 1937. aastal, ei vähenda aeg nende väärtust, mispuhul toome mõlema noore kotka pildid ja nende tegude lühikese kirjelduse.

Noorte Kotkaste Viru maleva Väike-Maarja malevkonna Kilti rühma kotkapoeg Voldemar Vaheer päästis 14. märtsil 1937. a. otstarbekohase kunstliku hingamise rakendamisega vingumürgitusest proua Vaher'i. Voldemar Vaher oli selle teo kordasaatmisel 12 a. vana, olles sooritanud eelmisel päeval noorte kotkaste esmaabiandja erikatse. Eesti Punase Risti Peavalitsus annetas V. Vaher'ile kiitusekirja elupäästmise eest.

Noorte Kotkaste Pärnumaa maleva Häädemeeste malevkonna Laiksaare-Sillukse rühma kotkapoeg Evald Lõhmus päästis linaleoaugust uppumisohust 16. mail 1937. a. oma kaaslase 11-a. Elmar Kallas'e. E. Lõhmus oli teo kordasaatmisel 14 a. vana.

Peavanem avaldas mõlemale väarikale kotkajale tänu nende poolt ülesnäidatud otstarbekohase ja julge tegutsemise eest kaaskodanike hädaohus aitamisel.

*Kotkapoeg
Evald Lõhmus*

puudus tulnud. Keegi ei loe su suutäisi, alati on toitu üle jäänud.

Naiskodukaitse on massitoitlustamise alal teinud suuri edusamme. Sellest võib järeldada, et Naiskodukaitse poolt korraldatud massitoitlustamise kursused pole olnud asjatud. Seemneivake pole mitte kukkunud kaljusele pinnale, ta on hakanud kasvama ja kannab rikkalikult vilja.

Eks me mäleta ju väga hästi ka neid raskusi, millega Naiskodukaitse tuli Mustamäe laskerajal võidelda asutamispäevil. Suurte pingutustega saadi väliköök kuidagi mäest alla. Aga siis polnud jälle vett, ka mitte tee keetmiseks. Vett tuli kanda ämbritega Mustamäe mäenõlvakult, allikast, mis asus umbes pool kilomeetrit eemal. Polnud ka puid, metsa alt korjati raagu. Meestel hakkas tihti naistest kahju ja nad kandsid siis vee kohale.

Aga me mäletame ka väga hästi neid „igavaid võileibu“ tee- või mõne teist sorti vorsti või singiga või juustuga. Ega tohi kurta, et need võileivad poleks mitte maitsnud, aga nad muutusid, nagu juba eespool öeldud, „igavaiks“. Vaadake, silm ja suu otsivad vaheldust. Tõsise töömehe toit värskes õhus on ikkagi üks vägev ja rammus lihasupp, olgu see siis keedetud

kas herneist või kapsaist. Aga kas võileivad ei tulnud naistel isegi mitte kallimad kui praegune supp? Soome kaitseliit eelistab samuti suppi, ja seda pakutakse nii laskevõistlustel kui ka manöövrite ajal.

Meie Naiskodukaitse on suur meister ka „külma laua“ alal. Kes osa võttis maleva uue einestamishoone avamisest ja sellele järgnenud koosviibimisest, see võis selles veenduda. Naiskodukaitse poolt valmistatud „külma lauda“ võis võrrelda meie parimate restoranide einelauaga. Kümneid ja kümneid seltse roogi oli laual, ning üks oli maitsvam kui teine. Ei jäänudki siis muud üle kui naistele jagada kiitust otse küllussarvest ning neile „elagu“-hüüetega avaldada tänu.

Kõike kokku võttes peab avameelselt kinnitama ja tõendama, et Kaitseliidu elu pole mitte seisma jäänud surnud punktile. Kaitseliit sammub edurada, iga päev toob jälle midagi uut, värsket. Aga see ongi ju Kaitseliidu eesmärk. Ikka edasi ja edasi, parema tuleviku poole. Kasvagu vaid Kaitseliidu ja Naiskodukaitse pere. Omandagu nad uusi kogemusi ja kasvatagu mõlemad endile järeletulijaid noorkotkaste ja kodutütarde näol. Kujunegu tulevikus Mustamäe lasketiir ka noortele „Mekaks“.

V. H.

VABATAHTLIKU KODANLIKU
ÕHUKAITSE LIIDU HÄÄLEKANDJA
„ÕHU- JA GAASIKAITSE“

tahab olla abiks ja teenäitajaks asutusile, ettevõttele ja organisatsioonile ning kodanikele kaitse korraldamisel tulevikusõja hävitust külvavate õhurünnakute vastu.

Kui kukuvad pommid ja huilgavad õhuhäire sireenid, on hilja hakata õppima õhu- ja gaasikaitset.

„Õhu- ja Gaasikaitse“

ärgu puudugu ühegi asutuse, ettevõtte, organisatsiooni ja kodaniku lugemislaualt.

Tellige veel täna

ajakiri „ÕHU- JA GAASIKAITSE“.

Ilmub 1938. a. 6 numbrit. :: Tellimishind aasta lõpuni Kr. 2.40.

Toimetus: Tallinn, Lai tän. 4. Telefon 414-12

**„Õhu- ja Gaasikaitse“ tellimisi
võtavad vastu kõik postiasutused**